

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ЗАОЧНОЇ ТА
ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ
КАФЕДРА ОБЛІКУ ТА ОПОДАТКУВАННЯ**

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

освітній ступень «Магістр»

на тему: **«Облік та оподаткування операцій реалізації
сільськогосподарської продукції (на прикладі)
Товариства з обмеженою відповідальністю
«XXXXX» Івано-Франківського району Івано-
Франківської області»**

**Виконала: студентка курсу, групи Оп –61
Спеціальності 071 «Облік і оподаткування»**

ПРОТОЦБКА Т.І.

Керівник: к.е.н.,в.о. доцент ЯНКОВСЬКА К.С.

Рецензент:

ДУБЛЯНИ 2023

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ЗАОЧНОЇ ТА ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ
ОСВІТИ
КАФЕДРА ОБЛІКУ ТА ОПОДАТКУВАННЯ**

Освітній рівень **«Магістр»**

Спеціальність 071 «Облік і оподаткування»
(шифр і назва напрямку підготовки, спеціальності)

ЗАТВЕРДЖУЮ

Зав. кафедри _____

(підпис)

2023 року

З А В Д А Н Н Я
на кваліфікаційну роботу студентці

ПРОТОЦЬКІЙ ТЕТЯНІ ІВАНІВНІЙ

(прізвище, ім'я, по-батькові)

1. Тема роботи : «Облік та оподаткування операцій реалізації сільськогосподарської продукції (на прикладі) Товариства з обмеженою відповідальністю «XXXXX» Івано-Франківського району Івано-Франківської області»

Керівник роботи ЯНКОВСЬКА КАТЕРИНА СЕРГІЇВНА, к.е.н., в.о. доцент
(прізвище, ім'я, по-батькові, науковий ступінь, вчене звання)

Затверджена наказом ЛНУП від

2. Термін здачі студентом закінченої кваліфікаційної роботи до

3. Вихідні дані для дипломної роботи: нормативно-правові та літературні джерела за темою роботи, дані аналітичного та синтетичного обліку, річна фінансова та статистична звітність досліджуваного сільськогосподарського підприємства, Інтернет-джерела, методичні рекомендації

4. Зміст дипломної роботи (перелік питань, які потрібно розробити)

ВСТУП

I. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ ОПЕРАЦІЙ З РЕАЛІЗАЦІЇ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ

1.1. Економічна сутність та зміст реалізації сільськогосподарської продукції

1.2. Нормативно-правове забезпечення обліку операцій реалізації сільськогосподарської продукції.

1.3. Актуальні проблеми операцій з обліку реалізації сільськогосподарської продукції

II. АНАЛІЗ СУЧАСНОГО ЕТАПУ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ВИРОБНИЦТВА ТА ОБЛІК ОПЕРАЦІЙ З РЕАЛІЗАЦІЇ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ

2.1.Оцінка показників діяльності та результатів операцій з реалізації сільськогосподарської продукції в товаристві з обмеженою відповідальністю «XXXXXX»

2.2.Організація системи первинного та зведеного обліку реалізації сільськогосподарської продукції

2.3.Синтетичний і аналітичний облік операцій з реалізації сільськогосподарської продукції

2.4.Облік оподаткування ПДВ операцій з реалізації сільськогосподарської продукції
ІІІ.НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ РЕАЛІЗАЦІЇ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ

3.1.Вплив обліково-аналітичного забезпечення на управління процесом реалізації сільськогосподарської продукції

3.2.Альтернативні програми для автоматизованого ведення обліку в сільськогосподарських підприємствах

3.3. Забезпечення ритмічності розрахункових операцій за допомогою інструментів бухгалтерського обліку

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів дипломної роботи	Строк виконання етапів роботи
	Отримання завдання. Вивчення рекомендованої літератури по темі КР. Написання аналітичного огляду. Вивчення об'єкту. Аналіз існуючого стану (складання програми; написання пояснювальної записки; підготовка картографічних матеріалів для дипломної роботи).	
	Розробка перспективного рішення та його обґрунтування (написання перспективної частини; виготовлення планової основи для основного варіанту роботи).	
	Кінцеве оформлення дипломної роботи (здача пояснювальної записки керівнику КР; виправлення його зауважень; здача КР на рецензування; кінцеве оформлення ілюстративних матеріалів, таблиць).	
	Підготовка до захисту в ЕК. Пробний захист на випускній кафедрі (написання доповіді й погодження її з керівником ДР; виправлення зауважень у графічній частині).	

Студент _____

(підпис)

ПРОТОЦЬКА Т. І.

(прізвище та ініціали)

Керівник проекту (роботи) _____ **ЯНКОВСЬКА К.С.**

УДК 631.162:657.6

«Облік та оподаткування операцій реалізації сільськогосподарської продукції (на прикладі) Товариства з обмеженою відповідальністю «XXXXX» Івано-Франківського району Івано-Франківської області»

Протоцька Т.І. – Кваліфікаційна робота. Кафедра обліку та оподаткування. – Дубляни, Львівський НУП, 2024.

Кваліфікаційна робота: 102с. текстової частини, 13 рисунків, 17 таблиць, 51 літературних джерел.

Текстова частина охоплює вступ, три розділи, висновки і пропозиції, бібліографічний список і додатки.

В першому розділі розкрито економічну сутність та зміст реалізації сільськогосподарської продукції. Розглянуто нормативно-правове забезпечення та актуальні проблеми операцій обліку реалізації сільськогосподарської продукції

Другий розділ присвячений здійсненню оцінки показників діяльності та результатів операцій реалізації сільськогосподарської продукції в товаристві з обмеженою відповідальністю «XXXXX», розглянуто основні методичні підходи організації первинного та зведеного, синтетичного і аналітичного обліку операцій з реалізації сільськогосподарської продукції, представлено методика нарахування ПДВ у процесі операцій реалізації продукції.

У третьому розділі проаналізовано вплив обліково-аналітичного забезпечення на управління процесом реалізації сільськогосподарської продукції, представлено альтернативні програми для автоматизованого ведення обліку в сільськогосподарських підприємствах, розглянуто способи актуалізації розрахункових операцій з реалізації сільськогосподарської продукції

На основі опрацювання теоретичного та практичного матеріалів зроблено відповідні висновки та пропозиції.

Ключові слова: сільськогосподарське підприємство, операції з реалізації, облікова політика, первинний облік, синтетичний облік.

АНТОНАЦІЯ

Розглянуто економічну сутність та зміст реалізації сільськогосподарської продукції. Ознайомлено з нормативно-правовими документами операцій з обліку та реалізації сільськогосподарської продукції. Проведено оцінку показників діяльності та результатів операцій з реалізації сільськогосподарської продукції в товаристві з обмеженою відповідальністю «XXXXXX» розглянуто основні методичні підходи організації первинного та зведеного, синтетичного і аналітичного обліку реалізації сільськогосподарської продукції, представлено методику обчислення податку на додану вартість на реалізовану сільськогосподарську продукцію. Розроблено методичні підходи та практичні рекомендації щодо поліпшення обліково-аналітичного забезпечення обліку реалізації сільськогосподарської продукції. Запропоновано варіанти альтернативних програми для автоматизованого ведення обліку в сільськогосподарських підприємствах. Розглянуто варіанти актуалізації форм розрахунку за реалізовану продукцію.

SUMMARY

The economic essence and content of the sale of agricultural products are considered. Familiarized with regulatory and legal documents of operations on accounting and sale of agricultural products. The performance indicators and results of operations for the sale of agricultural products in the limited liability company "Prykarpattia Agrocompany" were evaluated, the main methodical approaches to the organization of primary and consolidated, synthetic and analytical accounting of the sale of agricultural products were considered, the method of calculating the value added tax on the sold agricultural products was presented. Methodical approaches and practical recommendations have been developed to improve the accounting and analytical provision of accounting for the sale of agricultural products. Variants of alternative programs for automated accounting in agricultural enterprises are offered. Variants of updating payment forms for sold products are considered.

ЗМІСТ ВСТУП

1.	ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ ОПЕРАЦІЙ З РЕАЛІЗАЦІЇ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ.....	11
1.1.	Економічна сутність та зміст реалізації сільськогосподарської продукції.....	11
1.2.	Нормативно-правове забезпечення обліку операцій реалізації сільськогосподарської продукції.....	16
1.3.	Актуальні проблеми операцій з обліку реалізації сільськогосподарської продукції.....	25
2.	АНАЛІЗ СУЧАСНОГО ЕТАПУ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ВИРОБНИЦТВА ТА ОБЛІК ОПЕРАЦІЙ З РЕАЛІЗАЦІЇ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ.....	30
2.1.	Оцінка показників діяльності та результатів операцій з реалізації сільськогосподарської продукції в товаристві з обмеженою відповідальністю «XXXXXX».....	30
2.2.	Організація системи первинного та зведеного обліку реалізації сільськогосподарської продукції.....	51
2.3.	Синтетичний і аналітичний облік операцій з реалізації сільськогосподарської продукції.....	63
2.4.	Облік оподаткування ПДВ операцій з реалізації сільськогосподарської продукції.....	74
3.	НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОДУКЦІЇ.....	82
3.1.	Вплив обліково-аналітичного забезпечення на управління процесом реалізації сільськогосподарської продукції.....	82
3.2.	Альтернативні програми для автоматизованого ведення обліку в сільськогосподарських підприємствах.....	87
3.3.	Забезпечення ритмічності розрахункових операцій за допомогою інструментів бухгалтерського обліку.....	91
	ВИСНОВКИ І ПРОПОЗИЦІЇ.....	98
	СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	102

ВСТУП

Актуальність теми. Реалізація сільськогосподарської продукції відіграє важливу роль для суспільства. Цей процес дає змогу забезпечувати людство життєвонеобхідною продукцією та розвивати економічні відносини в країні та поза її межами. Для інтенсивного збільшення прибутку в сільськогосподарських підприємствах необхідно розвивати процес реалізації, аналізувати ринок та синхронізувати такі чинники як попит і пропозиція сільськогосподарської продукції. Правильне та достовірне ведення обліку реалізації сприяє контролю за доходами та витратами, аналізує ринок збуту, допомагає розробляти стратегії подальшого виробництва. Сільське господарство – одна з основних та життєво важливих галузей народного господарства.

Кожне підприємство, яке займається виробництвом і реалізацією продукції проводить розрахунки з контрагентами, потенційними покупцями і замовниками. Розрахунки з контрагентами можуть відбуватися у різний спосіб, найчастіше оплата за товар відбувається у день відвантаження продукції, а інколи і пізніше. Як правило, торгова діяльність розвивається і на сьогоднішній день часто практикують передоплату за товар, тобто аванс. Такий вид розрахунків є відносно новий, але проходить процес активного розвитку.

Як правило, найчастіше підприємства проводять розрахунки з покупцями і замовниками за деякий час після відвантаження продукції. Такий процес є наслідком виникнення дебіторської заборгованості, яку можна назвати безпроцентною позикою. Дебіторська заборгованість – це сума коштів, на яку контрагенти отримали певну продукцію і повинні сплатити їх у майбутньому періоді, відповідно до умов угоди, чи контракту.

Дуже часто виникає проблема, коли підприємство з певних причин не має змоги стягнути заборгованість із своїх покупців і замовників, за відвантажені товари та надані послуги. Такими причинами може стати банкрутство контрагента, чи його неплатоспроможність, у такому випадку дебіторська заборгованість вважається безнадійною. Безнадійна дебіторська заборгованість –

це сума коштів, яку підприємство вже не очікує отримати і така заборгованість може бути списана та віднесена до втрат підприємства.

Тому, дебіторська заборгованість, яка тривалий час не є погашеною контрагентами погіршує фінансовий стан підприємства, знижується коефіцієнт оборотності грошових коштів, що може бути наслідком зростанням кредиторської заборгованості перед своїми постачальниками, відбувається зниження платоспроможності підприємства. Все вищеписане є наслідком недоотримання грошових коштів від покупців та замовників та часто призводить підприємство до погіршення результатів діяльності, а в гіршому випадку до банкрутства. Тому питання дебіторської заборгованості в сучасних важких умовах ведення бізнесу потребує ретельного контролю та аналізу і є досить важливим для функціонування кожного підприємства.

Також неможливо оминати актуальність теми про вплив розрахунків операцій з реалізації продукції не тільки на поодинокі підприємства, але і на загальний розвиток економіки. Якщо багато компаній не мають змоги погасити дебіторську заборгованість вчасно, або в певному обсязі виникає криза неплатежів. В першу чергу підприємства зменшують вклади в подальший свій розвиток, тому що є проблема недоотримання коштів від контрагентів, а внаслідок цього відбувається призупинення розвитку зовнішнього ринку, що і є причиною виникнення такої кризи. Уряди та фінансові установи зазвичай намагаються приймати заходи для пом'якшення наслідків таких криз, вживаючи різноманітні заходи, такі як фінансова підтримка, реформи, регулювання чи інші заходи для стабілізації ситуації і відновлення довіри на ринках.

Тому, ретельний аналіз обліку операцій реалізації продукції, відслідковування термінів і обсягів погашення дебіторської заборгованості, дослідження економічної діяльності потенційних покупців та замовників є надзвичайно важливим для ведення успішної виробничо-підприємницької діяльності.

Як ми можемо побачити, питання розрахунків з покупцями і замовниками неодмінно постає на будь якому підприємстві і має значний вплив на діяльність підприємства

Звідси і випливає актуальність теми даної роботи, яка полягає у правильній організації ведення обліку в процесі реалізації сільськогосподарської продукції, а також, вивченні і аналізі факторів, які призводять до збільшення та не погашення дебіторської заборгованості.

Отже, **метою кваліфікаційної роботи** є дослідити та обґрунтувати теоретичні положення організації обліку операцій з реалізації сільськогосподарської продукції та провести аналіз діяльності досліджуваного підприємства в даній сфері обліку.

Завдання досліджуваної роботи впливають з теми і мети і звучать наступним чином:

- охарактеризувати економічну сутність та зміст реалізації сільськогосподарської продукції
- ознайомитися з нормативно-правовим забезпеченням операцій з обліку та реалізації сільськогосподарської продукції
- провести аналіз виробництва сільськогосподарської продукції в ТОВ «XXXXX»
- розкрити організацію системи первинного та зведеного обліку реалізації сільськогосподарської продукції
- дослідити синтетичний і аналітичний облік операцій з реалізації сільськогосподарської продукції
- розробити методичні та практичні рекомендації для покращення організації обліку реалізації сільськогосподарської продукції

Предметом дослідження є сукупність теоретичних, практичних та методичних аспектів щодо обліку операцій з реалізації в сільському господарстві.

Об'єктом дослідження є порядок відображення інформації про здійснення операцій з реалізації сільськогосподарської продукції .

Методи дослідження. Теоретико-методологічною основою дослідження є

загальнонаукові пізнавальні методи та системні методи дослідження економічних явищ. У ході роботи для вивчення теорії та сучасної практики обліку операцій з реалізації продукції використано такі методи дослідження: індукція та дедукція, аналіз та синтез, порівняння, графічний, абстрактно-логічний, системний, монографічний, систематизації, узагальнення тощо. Інформаційним базисом для написання кваліфікаційної роботи є розробки вітчизняних науковців, національні стандарти бухгалтерського обліку та звітності, фінансова та статистична звітність досліджуваного сільськогосподарського підприємства та особисті спостереження автора за практикою обліку та організацією операцій з реалізації сільськогосподарської продукції.

Сільське господарство займає виняткове місце у соціально-економічному розвитку країни. Це одна з основних сфер національного господарства, яка забезпечує виробництво продуктів харчування і є найважливішою умовою розвитку суспільства. Продукти сільського господарства і промислові товари, що виробляються з сільськогосподарської сировини, становлять 75 % фонду народного споживання.[29] Провідна роль у розвитку продуктивних сил країни належить галузям промисловості, однак неодмінною умовою соціально-економічного прогресу є підвищення ефективності сільського господарства. Україна за своїм виробничим потенціалом – аграрна країна, у якій основним і визначальним багатством і відповідно базою розвитку галузей сільського господарства є земля. Тому розв'язання аграрного питання – це ключ, який відкриває всі напрями відродження і розвитку економіки нашої країни.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ ОПЕРАЦІЙ З РЕАЛІЗАЦІЇ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ

1.1. Економічна сутність та зміст реалізації сільськогосподарської продукції

На даний період розвитку економічних відносин у сільському господарстві, незалежно від галузі кожен суб'єкт торгівлі, незважаючи на те, чи це дрібні фермерські господарства чи досить велике підприємство із сучасним та дорогим обладнанням мають одну спільну мету - виготовлення та реалізація продукції з метою одержання прибутку. Також сільськогосподарська продукція є хорошим активом який забезпечує, активний оборот на підприємстві (с/г товар – гроші – с/г товар), і звичайно забезпечують рух грошових коштів на підприємстві, одержання економічних вигод та формування фінансових результатів.

Сільське господарство є одна з ключових галузей економіки багатьох країн і займає важливу роль у забезпеченні продовольчої безпеки та стійкого розвитку. Реалізація сільськогосподарської продукції є етапом, необхідним для переведення сільськогосподарської продукції з виробництва на ринок, а пізніше до споживача. Цей процес включає в себе ряд важливих аспектів та має значний вплив на економіку країни та господарство сільськогосподарських суб'єктів.

Реалізація сільськогосподарської продукції - це процес переміщення сільськогосподарської продукції від виробника до споживача через ринковий канал. Цей процес включає в себе всі операції, пов'язані з реалізацією сільськогосподарської продукції, починаючи від її збору та завершуючи поставкою на ринок або до споживача.[1]

Процес реалізації є ключовим етапом для підприємства, де воно отримує кінцевий результат своєї діяльності. Цей етап показує всі попередні стадії використання ресурсів у виробництві. Отримані доходи підприємства від цього процесу стають об'єктом оподаткування та соціального складу доходів

державного бюджету. Реалізація описується як серія операцій, в результаті яких право власності на товар передається від продавця до покупця.[2] Порівняння доходів та витрат дозволяє підприємству розраховувати фінансовий результат операцій. Цей процес визначається як фінансовий результат підприємства і визнаний одним із основних джерел його формування.

Процес реалізації означає передачу готової продукції від виробника до покупця через укладення угод купівлі - продажу. Це відбувається через придбання продукції споживачами, що приносить підприємству грошовий дохід від продажу. Однак, сума отриманих коштів розподіляється на витрати виробництва та реалізацію товарів, утворюючи чистий дохід або прибуток. Цей прибуток, створений у процесі виробництва, отримує грошову форму під час реалізації.[3] На рис.1.1. зображено вищеописаний процес:

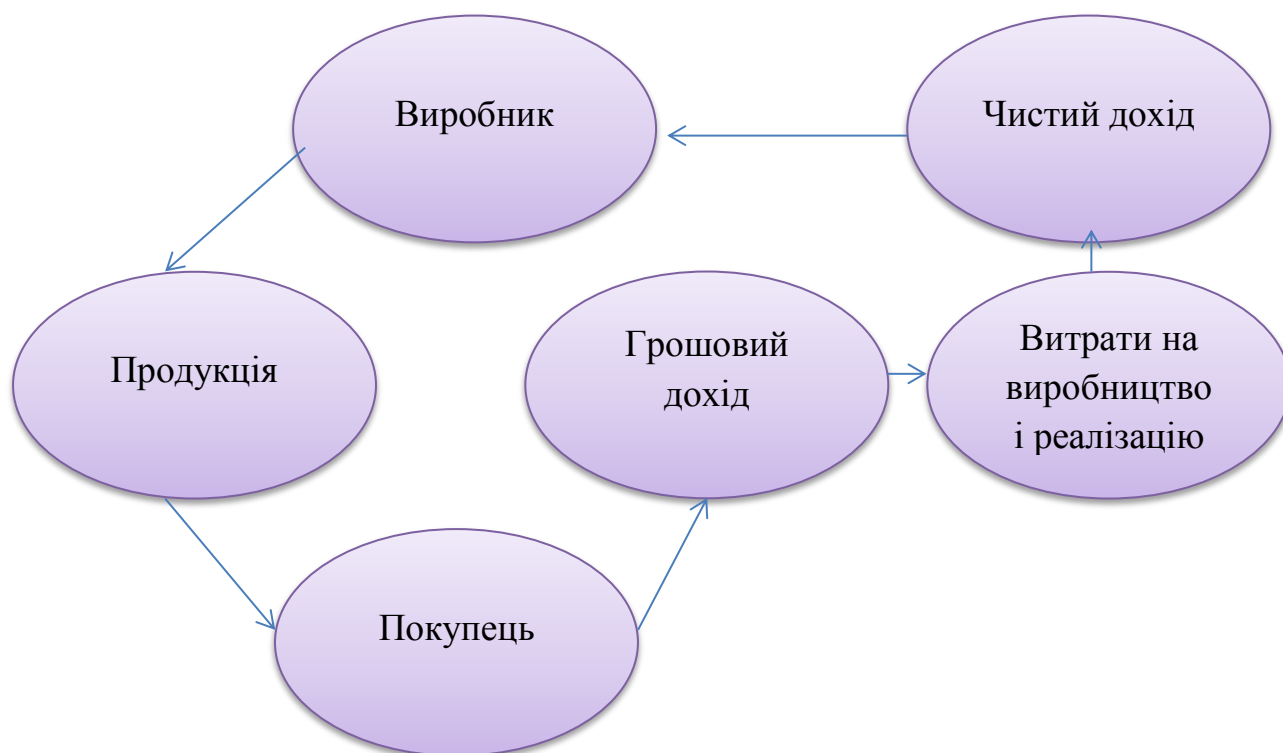

Рис.1.1. Сутність процесу реалізації

Сучасні економічні умови вимагають від сільськогосподарських товаровиробників більш відповідального підходу до реалізації своєї продукції.

Нерідко виробники, не подумавши про ринок, вирощують надлишок продукції, яка потім втрачає якість і знецінюється.

Для ефективної реалізації продукції необхідно проводити аналіз запитів ринку та виробляти стільки продукції, скільки потрібно споживачам.

Також важлива наявність належних господарських зв'язків між виробниками, переробниками та торговими підприємствами.

Шлях, по якому товари чи послуги рухаються від виробника до споживача називають каналом розподілу. Він складається з незалежних організацій (посередників), які допомагають виробнику доставити товар до споживача.

Канали потрапляння продукції від виробника до споживача класифікують за кількістю посередників. Найпоширенішими із них є однорівневи, дворівневий і трьохрівневий, зображені на рис.1.2.:

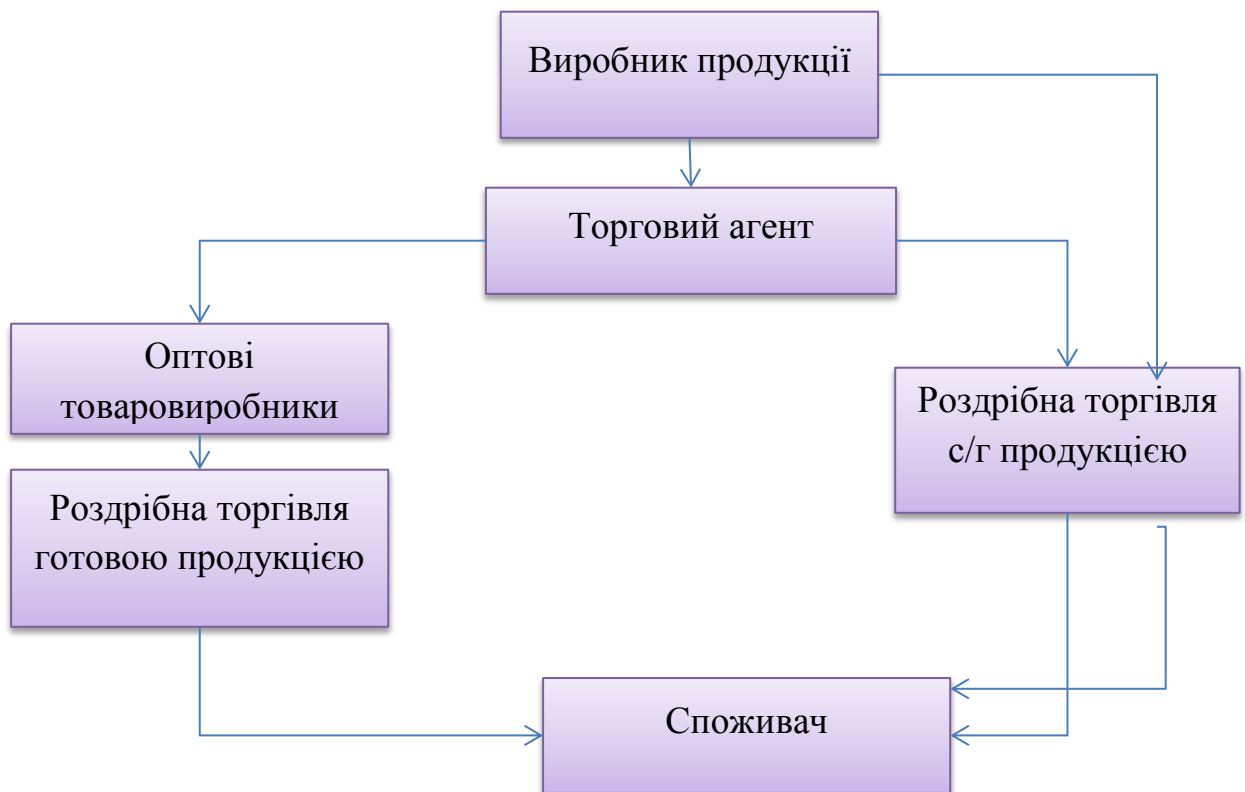

Рис.1.2. Учасники процесу реалізації

У нашій державі найчастіше використовують однорівневий маркетинговий канал розподілу, в якому виробник продає свою продукцію безпосередньо торговому підприємству, яке займається роздрібною торгівлею продукції.

Цей канал є найпоширенішим, оскільки дозволяє виробникам, які не мають власної торгової мережі, реалізувати свою продукцію в інших регіонах.

Однак однорівневий маркетинговий канал має свої недоліки, такі як:

- Висока залежність виробника від торгового підприємства.
- Неможливість виробника контролювати ціну на свою продукцію.
- Неможливість виробника отримувати інформацію про споживачів.[3]

Для підвищення ефективності реалізації продукції сільськогосподарські товаровиробники можуть використовувати такі заходи:

- Розвиток власної торгової мережі.
- Взаємодія з посередниками, які забезпечують доступ до різних ринків збуту.
- Пряме постачання продукції кінцевим споживачам.

Ці заходи дозволять виробникам поліпшити свої конкурентні позиції та отримати більш високі прибутки.

Функції, які виконує реалізація сільськогосподарської продукції:

- дозволяє фермерам та іншим сільськогосподарським підприємствам отримувати прибуток від продажу своєї продукції. Це є ключовим чинником для їх економічної стійкості і розвитку.
- забезпечує доступ споживачів до більшості продуктів харчування і вплив на продовольчу безпеку країни. Вона забезпечує стале постачання продуктів на ринок.
- сприяє розвитку сільськогосподарського сектора, створюючи робочі місця, залучаючи інвестиції та підтримуючи економічний розвиток сільських регіонів
- підвищує конкуренцію в результаті чого спонукає виробників до підвищення якості ринку продукції та оптимізації ціни, що призводить до зниження ціни для споживачів.[7]

Також є багато аспектів які можуть здаватися не суттєвими , але мати великий вплив на якість реалізації продукції:

- необхідно розробляти маркетингову стратегію, програму цільового ринку та споживачів, а також планувати виробництво відповідно до запиту.
- важливо правильно упаковувати сільськогосподарську продукцію для забезпечення її якості та тривалості зберігання.
- сільськогосподарські товари повинні бути доставлені на ринок вчасно та у належній стані. Це вимагає від планування логістичних операцій.
- визначення адекватної ціни на продукцію дає важливу роль у забезпеченні прибутку та конкурентоспроможності.
- фермери повинні стежити за змінами на ринку, аналізувати конкурентну погоду та реагувати на зміни в запиті споживачів.

На жаль, внаслідок повномасштабної війни РФ проти України сектор аграрного виробництва зазнав надзвичайних втрат. Мінагрополітика України оцінила загальну суму втрат, яких зазнало сільськогосподарське виробництво внаслідок повномасштабного російського вторгнення в Україну, станом на 15 вересня 2022 р. такі втрати сягнули 6,6 млрд дол. США. Також попри це війна в Україні потягнула за собою низку наслідків та непрямих витрат, неможливість збуту с/г продукції через блокаду портів, зменшення виробництва та збільшення виробничих витрат, через нестабільну економіку в Україні .

Реалізація сільськогосподарської продукції - це складний та багатоплановий процес, що вимагає продуманості та ризикових рішень. Вона впливає на економіку країни, господарську діяльність сільськогосподарських підприємств, і має важливий внесок у забезпечення продовольчої безпеки. Реалізація продукції прогрес розвитку сільськогосподарського сектору і конкурентоспроможності на ринку. Враховуючи її важливість, необхідно надавати належну увагу оптимізації процесів реалізації та підтримці сільськогосподарських товаровиробників для досягнення сталого розвитку економіки.

1.2. Нормативно-правове забезпечення обліку операцій реалізації сільськогосподарської продукції

Низька рентабельність тваринництва та рослинництва в Україні та його занепадаючий стан спричинені низкою факторів, включаючи недостатню фінансову підтримку з боку держави, застарілість технічної бази, диспаритет цін на продукцію та інші товари, що впливають на дохідність господарства. Також недостатність фінансування може обмежувати можливості оновлення та розширення виробництва, що ускладнює технологічний розвиток.

Політика держави, підтримка інвестицій в аграрний сектор, розвиток новітніх технологій, інфраструктури та фінансова стабільність можуть сприяти збільшенню ефективності агропромислового комплексу. Продовольча безпека та стійкість сільськогосподарського виробництва важливі для стабільного розвитку країни.

Раціональна, науково обґрунтована організація бухгалтерського обліку має вирішальне значення у підвищенні ефективності виробництва сільськогосподарської продукції. Бухгалтерський облік є ключовим джерелом економічної інформації, необхідної для реалізації продукції та прийняття раціональних управлінських рішень.

Для правильної організації бухгалтерського обліку на сільськогосподарських підприємствах потрібна досконала законодавчо-нормативна база тобто, нормативні документи :галузеві стандарти та методичні рекомендації з обліку біологічних активів, витрат і доходів, а також визначення фінансових результатів.

Нормативно-правові документи бухгалтерського обліку - це законодавчі та нормативні акти, які встановлюють правила ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності.[4]

Метою нормативного регулювання бухгалтерського обліку є забезпечення доступу всіх заінтересованих користувачів до інформації та звітності, яка дає об'єктивну картину фінансового становища і результатів діяльності суб'єкта

господарювання. Регулюванню з боку держави підлягають аспекти бухгалтерського обліку, пов'язані з узагальненням інформації та складанням звітності, потрібної зовнішнім користувачам. Порядок, форми, строки і структура інформації та звітності для внутрішніх користувачів регулюються суб'єктом господарювання.

Сутність нормативно-правових документів бухгалтерського обліку полягає в тому, що вони забезпечують:

- встановлення обов'язків ведення бухгалтерського обліку, вимоги до організації бухгалтерського обліку, порядок документального оформлення господарських операцій, правила ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності.
- достовірність та повноту інформації про фінансовий стан та результати діяльності підприємства - встановлюють правила визнання та оцінки активів, зобов'язань, власного капіталу, доходів і витрат, вимоги до форм і змісту фінансової звітності.
- контроль за веденням бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності - встановлюють вимоги до контролю за веденням бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності.

Основними нормативно-правовими документами бухгалтерського обліку в Україні є:

- Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» Бухгалтерський облік операцій з обліку та реалізації сільськогосподарської продукції повинен вестися відповідно до вимог цього закону[13]
- Національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку, які встановлюють правила ведення бухгалтерського обліку та

складання фінансової звітності з урахуванням особливостей діяльності різних суб'єктів господарювання.

- Інші нормативно-правові акти з бухгалтерського обліку.

Основними вимогами бухгалтерського обліку операцій з обліку та реалізації сільськогосподарської продукції є:

- Ведення обліку на підставі первинних документів, які повинні бути оформлені відповідно до вимог законодавства.
- Відображення в обліку всіх операцій, пов'язаних з виробництвом, реалізацією та запасами сільськогосподарської продукції.
- Застосування методів оцінки, які відповідають міжнародним стандартам бухгалтерського обліку.
- складання бухгалтерської звітності відповідно до вимог законодавства.

Нормативно-правові документи бухгалтерського обліку є обов'язковими для застосування всіма суб'єктами господарювання, які зобов'язані вести бухгалтерський облік відповідно до законодавства України.

Метою нормативного регулювання бухгалтерського обліку є забезпечення доступу всіх заінтересованих користувачів до інформації та звітності, яка дає об'єктивну картину фінансового становища і результатів діяльності суб'єкта господарювання. Регулюванню з боку держави підлягають аспекти бухгалтерського обліку, пов'язані з узагальненням інформації та складанням звітності, потрібної зовнішнім користувачам. Порядок, форми, строки і структура інформації та звітності для внутрішніх користувачів регулюються суб'єктом господарювання.

В таб.1.1. відображено основні нормативно-правові документи, які регулюють ведення підприємницької діяльності, а саме операції з реалізації продукції.

Таблиця 1.1.

Основні нормативно-правові документи для забезпечення операцій з обліку та реалізації сільськогосподарської продукції в Україні

№	Нормативний документ	Функція
1	Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16 липня 1999 року № 996-XIV.	визначає правові засади ведення бухгалтерського обліку і складання фінансової звітності в Україні, а також права та обов'язки підприємств, організацій, установ та фізичних осіб щодо ведення бухгалтерського обліку.
2	Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 07.02.2013 № 73[14]	встановлює загальні вимоги до фінансової звітності, які є обов'язковими для застосування всіма суб'єктами господарювання, які зобов'язані вести бухгалтерський облік і складати фінансову звітність відповідно до законодавства України.

Продовження таблиці 1.1.

3	<p>Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку запасів із змінами, внесеними згідно з Наказами Міністерства фінансів № 6 від 14.01.2020[15]</p>	<p>встановлюють методологічні засади обліку запасів, які є обов'язковими для застосування всіма суб'єктами господарювання, які зобов'язані вести бухгалтерський облік відповідно до законодавства України</p>
4	<p>Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15 «Дохід», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 29.11.99 № 290[16]</p>	<p>встановлює методологічні засади ведення бухгалтерського обліку доходів, які є обов'язковими для застосування всіма суб'єктами господарювання, які зобов'язані вести бухгалтерський облік відповідно до законодавства України.</p>
5	<p>Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 31.12.99 № 318[17]</p>	<p>встановлює методологічні засади ведення бухгалтерського обліку витрат, які є обов'язковими для застосування всіма суб'єктами господарювання, які зобов'язані вести бухгалтерський облік відповідно до законодавства України.</p>

Продовження таблиці 1.1.

	Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 30 «Біологічні активи»[18]	визначає методологічні засади формування у бухгалтерському обліку інформації про біологічні активи і про одержані в процесі їх біологічних перетворень додаткові біологічні активи й сільськогосподарську продукцію та розкриття інформації про них у фінансовій звітності.
6	План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, затверджений наказом Міністерства фінансів України від 30.11.99 № 291[19]	обов'язковий для застосування всіма суб'єктами господарювання, які зобов'язані вести бухгалтерський облік відповідно до законодавства України. Це означає, що всі господарські факти повинні відображатися в бухгалтерському обліку на рахунках, передбачених Планом рахунків.
7	Форма № 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)»[20]	містить інформацію про фінансовий стан підприємства на певну дату. Ця інформація використовується користувачами фінансової звітності для прийняття ефективних управлінських рішень.

Продовження таблиці 1.1.

8	Форма № 2 «Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)»[21]	відображає доходи, витрати та фінансові результати діяльності підприємства за звітний період.
9	Положення про порядок бухгалтерського обліку окремих активів та операцій підприємств державного, комунального секторів економіки та господарських організацій, які володіють та/або користуються об'єктами державної, комунальної власності, затверджене наказом Міністерства фінансів України від 19.12.2006 № 1213[22]	визначає методологічні засади ведення бухгалтерського обліку окремих активів та операцій підприємств державного, комунального секторів економіки та господарських організацій, які володіють та/або користуються об'єктами державної власності.
10	Методичні рекомендації щодо облікової політики підприємства, затверджені наказом Міністерства фінансів України від 27.06.2013 № 635[23]	встановлюють методологічні засади ведення облікової політики підприємства, які є обов'язковими для застосування всіма суб'єктами господарювання, які зобов'язані вести бухгалтерський облік відповідно до законодавства України.

Продовження таблиці 1.1.

11	Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку фінансових витрат, затверджені наказом Міністерства фінансів України від 01.11.2010 № 1300[24]	встановлюють методологічні засади ведення бухгалтерського обліку фінансових витрат, які є обов'язковими для застосування всіма суб'єктами господарювання, які зобов'язані вести бухгалтерський облік відповідно до законодавства України.
----	--	---

Відповідальність за порушення вимог нормативно-правового забезпечення операцій з обліку та реалізації сільськогосподарської продукції тягне за собою відповідальність, передбачену цими законами.

Правильно організований бухгалтерський облік дозволяє підприємству здійснювати контроль за витратами, ефективніше планувати виробництво та використання ресурсів, а також проводити аналіз фінансових результатів і приймати стратегічні рішення для підвищення ефективності виробництва.

З галузевими стандартами, такими як План рахунків для обліку витрат продукції та методологічними закладами, які закріплюються в П(С)БО (Положення про стандарти бухгалтерського обліку), сільськогосподарські підприємства підтримуються інструментами для організації та ведення бухгалтерського обліку.

Відповідно, П(С)БО 30 «Біологічні активи» регулює визнання та оцінку сільськогосподарської продукції. Вона повинна бути оцінена за справедливую вартість, враховуючи очікувані витрати на продаж місця або за виробничу собівартість. Після першого визнання продукція обліковується відповідно до П(С)БО 9 «Запаси».

П(С)БО 16 «Витрати» використовують з метою формування та розкриття витрат у фінансовій звітності підприємства. Він також надає підприємствам можливість самостійно встановлювати перелік і склад статей розрахунку виробничої собівартості продукції, що однозначно впливає на реалізаційну ціну. Це дозволяє підприємствам більш точно виконати свої окремі умови та особливості діяльності.

Правильна організація обліку реалізації сільськогосподарської продукції підприємства більш точно аналізує свою діяльність, ефективніше планує виробництво та використання ресурсів, а також забезпечує достовірність та акуратність фінансової звітності. Це дозволяє керівникам прийняти обґрунтовані рішення та впроваджувати стратегічні заходи для підвищення ефективності сільськогосподарського виробництва.

З прийняттям Національних стандартів бухгалтерського обліку в Україні виникає необхідність по-новому відображати господарські операції з виробництва сільськогосподарської продукції та її реалізації. При цьому майже кожне підприємство стикається з проблемою продажу продукції з відстрочкою платежу та неплатежами, що може створити складності в обліку реалізації сільськогосподарської продукції щодо платежів за отримання продукції.

Організація роботи зі стягненням дебіторської заборгованості вимагає знання юридичних засобів, а також правильної організації процесів взаємодії з клієнтами та контролю за рухом коштів. Для ефективного вирішення цих питань підприємствам слід підтримувати відповідні правила та процедури забезпечення стабільності фінансової позиції та платоспроможності.

Програма реформування системи бухгалтерського обліку із застосуванням міжнародних стандартів передбачає підвищення якості бухгалтерського обліку та фінансової звітності підприємств, зокрема використання міжнародних стандартів бухгалтерського обліку, які не дозволяють забезпечити більшу прозорість і порівняння фінансової інформації.

Це реформування має за мету забезпечити більшу довіру до фінансової звітності, покращити управління та прийняття рішень на підприємствах, а також підвищити привабливість для інвесторів і кредиторів.

Загалом, вирішення цих проблем вимагає глибокого знання правил та методології бухгалтерського обліку, а також забезпечення ефективних внутрішніх процесів та контролю на підприємствах.

Нормативно-правові документи є основою підприємницької діяльності. Вони регулюють всі аспекти діяльності підприємця, від створення підприємства до припинення його діяльності. Підприємці зобов'язані дотримуватися всіх вимог законодавства, які регулюють їх діяльність. Нормативно-правові документи гарантують права і інтереси підприємців, зокрема перед державними органами і іншими суб'єктами господарювання.

Сільськогосподарська продукція є стратегічно важливою діяльністю для аграрних товаровиробників, після чого її ефективність має прямий вплив на продовольчу безпеку держави і добробут її громадян.

1.3.Актуальні проблеми операцій з обліку реалізації сільськогосподарської продукції

Активний розвиток економічних відносин в Україні потребує постійного вдосконалення та розвитку. Ринкова економіка на підприємствах полягає у здійсненні виробництва товарів і послуг у відповідь на попит споживачів, враховуючи конкуренцію на ринку. Це сприяє стимулюванню інновацій, підвищенню якості продукції та послуг. Для проведення швидкого та продуктивного обліку та аналізу на підприємствах, зменшенні часо- та ресурсозатратності для отримання бажаного результату необхідно вдосконалювати обліково-аналітичне забезпечення на підприємствах.

Кожного року ми можемо спостерігати , як стрімко розвивається комп'ютеризована система обліку. Однак, немає нічого досконалого і необхідно прагнути до розвитку і якнайбільшого полегшення облікової системи. Отже, облік

реалізації сільськогосподарської продукції в Україні має низку актуальних проблем, які потребують вирішення.

На сьогоднішній день в Україні для обліку сільськогосподарської продукції діє Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 30 «Біологічні активи», яке визначає методологічні засади формування у бухгалтерському обліку інформації про біологічні активи, додаткові біологічні активи і сільськогосподарську продукцію. Однак, це Положення має низку недоліків, які ускладнюють облік реалізації сільськогосподарської продукції. Зокрема, Положення не враховує деякі особливості сільськогосподарської діяльності, такі як сезонність виробництва, непередбачуваність погодних умов, недосконала оцінка доходів від реалізації продукції. Для того щоб вирішити ці проблеми, доречно внести зміни до Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 30 «Біологічні активи», щоб врахувати особливості сільськогосподарської діяльності. Зокрема, необхідно передбачити такі зміни:

- урахування сезонності виробництва;
- непередбачуваності погодних умов;
- використання прогресивних методів оцінки біологічних активів та сільськогосподарської продукції;

Також однією із важливих проблем в обліку є брак інформації про обсяги реалізованої продукції, її вартість, ціни реалізації та інші важливі показники у фінансовій звітності. Тому, фінансова звітність сільськогосподарських підприємств часто не містить достатньої інформації про реалізацію сільськогосподарської продукції. Необхідно розробити методичні рекомендації щодо розкриття інформації про реалізацію сільськогосподарської продукції у фінансовій звітності. Ці рекомендації повинні передбачати такі вимоги:

- обов'язкове відображення у фінансовій звітності обсягів реалізованої продукції, її вартості, цін реалізації та інших важливих показників;
- використання єдиних методів оцінки реалізованої продукції;
- розкриття інформації про витрати на виробництво та реалізацію продукції.

У сільськогосподарських підприємствах часто недосконала система управління витратами, що ускладнює облік та контроль витрат на виробництво та реалізацію продукції. Це може призводити до завищення собівартості продукції та, відповідно, до зниження фінансових результатів діяльності підприємства. Сільськогосподарським підприємствам необхідно впровадити ефективну систему управління витратами, яка б забезпечувала достовірне визначення собівартості продукції та контроль витрат. Для цього необхідно розробити та запровадити такі заходи:

- використання прогресивних методів обліку витрат;
- автоматизація обліку витрат;
- впровадження системи внутрішнього контролю витрат.

Дуже корисно проводити регулярні навчання бухгалтерів та інших працівників підприємств з питань обліку реалізації сільськогосподарської продукції. Навчання має забезпечити розуміння бухгалтерами та іншими працівниками підприємств актуальних проблем обліку реалізації сільськогосподарської продукції та способів їх вирішення

Виконання цих заходів дозволить поліпшити облік реалізації сільськогосподарської продукції, підвищити його достовірність та інформативність, а також сприятиме удосконаленню управління витратами та фінансовими результатами діяльності сільськогосподарських підприємств.

Також неможливо не згадати одну із ключових проблем в Україні, яка внесла свої корективи в економічне життя країни. Війна в Україні негативно вплинула на реалізацію сільськогосподарської продукції. Насамперед, це пов'язано з порушенням логістики. Внаслідок бойових дій були заблоковані важливі транспортні шляхи, що ускладнило або зробило неможливим експорт сільськогосподарської продукції з України.

За даними Міністерства аграрної політики та продовольства України, у 2022 році експорт зернових та олійних культур з України становив лише 33 млн тонн, що на 60% менше, ніж у 2021 році. Це призвело до зниження цін на сільськогосподарську продукцію на світових ринках.

Крім того, війна в Україні призвела до зростання цін на енергоносії та добрива, що понесло за собою збільшення цін та погіршення якості, що зменшує попит на таку продукцію.

В результаті війни в Україні багато сільськогосподарських підприємств були змушені зупинити або скоротити виробництво. Це також негативно позначилося на реалізації сільськогосподарської продукції.

На світових ринках сільськогосподарської продукції спостерігається зростання конкуренції. Це пов'язано з тим, що багато країн, які раніше були нетто-імпортерами сільськогосподарської продукції, стали її експортерами. Це призвело до зниження цін на сільськогосподарську продукцію та ускладнило доступ українських виробників до ринків збуту.

Ось деякі конкретні приклади того, як війна в Україні вплинула на реалізацію сільськогосподарської продукції:

- У 2022 році Україна не змогла експортувати через Чорноморські порти близько 20 млн тонн зерна, що становить близько 20% світового експорту пшениці.
- Через порушення логістики українські виробники олійних культур були змушені експортувати свою продукцію через порти Румунії та Болгарії, що призвело до додаткових витрат та зниження цін.
- Внаслідок зростання цін на енергоносії та добрива українські фермери були змушені скоротити площі посівів та зменшити обсяги виробництва.

Війна в Україні продовжує негативно впливати на реалізацію сільськогосподарської продукції. Для того, щоб подолати ці проблеми, необхідно відновити логістику та забезпечити доступ сільськогосподарських підприємств до ресурсів.

Отже, розглянувши актуальні проблеми, які виникають в процесі реалізації сільськогосподарської продукції, ми бачимо, що система реалізації вимагає постійних доопрацювань та підлаштувань під умови воєнного стану. Адже, кожного дня країна стикається з непередбачуваними проблемами, які потребують нагальних

вирішень. Нам все ж таки вдається розвивати ринок збуту, вдосконалювати облік реалізації, незважаючи на складні умови сьогодення.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ СУЧАСНОГО ЕТАПУ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАР-СЬКОГО ВИРОБНИЦТВА ТА ОБЛІК ОПЕРАЦІЙ З РЕАЛІЗАЦІЇ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ

2.1. Оцінка показників діяльності та результатів операцій з реалізації сільськогосподарської продукції в товаристві з обмеженою відповідальністю «XXXXX»

Сільськогосподарські відносини, пов'язані з виробництвом продукції рослинництва і тваринництва, є основою предмету аграрного права. Ці відносини регулюються спеціальними правовими нормами, що враховують особливості земель, рослин і тварин як об'єктів аграрних відносин.

Особливе значення мають зернові культури, зокрема хліб, який є основним продуктом харчування населення України. Тому правова регламентація вирощування зернових культур повинна забезпечити їх властивості і особливості виробництва. Досліджуване підприємство на основі якого написана кваліфікаційна робота є Товариство з обмеженою відповідальністю «XXXXX» – сільськогосподарське підприємство, яке спеціалізується на вирощуванні зернових та технічних культур. Сьогодні керівництво компанією здійснює – Іванчук Галина Іванівна. Місце знаходження і юридична адреса підприємства - Івано-Франківська обл., Тисменицький район, місто Тисмениця, вулиця Галицька, будинок 93, індекс 77400, телефон 0342712300.

ТОВ «XXXXX» як юридична особа було створено у 2017 році. Головною спеціалізацією являється продаж продукції рослинництва. Мета створення товариства – отримання прибутку шляхом найбільш повного задоволення потреб громадян, підприємств сільськогосподарською продукцією.

Основний вид діяльності:

- рослинництво (вирощування зернових та технічних культур);
- тваринництво (розведення великої рогатої худоби);
- надання послуг у рослинництві та тваринництві,

- оптова торгівля зерном, необробленим тютюном, насінням і кормами для тварин;
- вантажний залізничний транспорт;
- інша допоміжна діяльність у сфері транспорту.

Основна продукція, яку виробляє ТОВ «XXXXX» – це зернові, бобові та олійні культури (пшениця, кукурудза, соняшник, ріпак, соя), коренеплоди кормові, силос, сіно.

Продаж сільськогосподарської продукції здійснює безпосередньо або опосередковано, оптом або у роздріб залежно від ринкового попиту та прибутковості таких видів діяльності. Підприємство має самостійний баланс, розрахунковий, валютний та інші рахунки в банках, які затверджені правлінням товариства і зареєстровані в торгово–промисловій палаті, печатку зі своєю назвою. Воно є самостійним господарським об'єктом з правами і обов'язками юридичної особи, має право займатися господарською діяльністю, виходячи з цілей і завдань, складати договори, нести відповідальність згідно своїх обов'язків.

На підприємстві розроблений та діє «Наказ про облікову політику» . Програмне забезпечення 1С «Підприємство8.3». Всі нетипові операції можна відобразити бухгалтерськими проводками. Присутні інструменти «коректних ручних проводок», для того, щоб цифри правильно увійшли до необхідних звітів. Реалізовані різні форми оподаткування, у тому числі спрощені для індивідуальних підприємців. Присутні всі необхідні для бухгалтерського обліку регламентовані бланки та документи. І головне – за допомогою продуктів 1С:Підприємство, підприємство ТОВ «XXXXX» може автоматично формувати закриття місяця, всю бухгалтерську звітність і відправляти звіти в податкову .

Земельні ресурси — сукупний природний ресурс поверхні суші як просторового базису розселення і господарської діяльності, основний засіб виробництва в сільському та лісовому господарстві.

Вони є вкрай важливими для нашого підприємства, оскільки, головним напрямом його господарської діяльності є рослинництво. Від характеру і

ефективності їх використання залежить кінцевий результат виробництва, а, отже, й діяльності підприємства загалом.

В ТОВ «XXXXX» існує дві форми оплати праці - погодинна і відрядна. Погодинна форма застосовується в тих випадках, коли відсутні можливості виміряти працю обсягами виконаних робіт, або кількість виробленої продукції. Відрядна форма застосовується, коли конкретний вид робіт можна виміряти або обсягом виконаних робіт, чи кількістю виробленої продукції. Звітним документом при відрядній формі оплати праці є наряд на роботу, а при погодинній - таблиць відпрацьованого робочого часу. Звичайно в господарстві значно домінує відрядна форма оплати праці, погодинна переважно стосується нечисленної кількості людей (вона застосовується при оплаті праці сторожів, працівників на ремонтних роботах, працівників бухгалтерії).

Посівна площа ТОВ «XXXXX» розподілена в чотирьох областях: Івано-Франківській, Львівській, Тернопільській і Хмельницькій. В Івано-Франківській області землі розташовані в таких районах: Галицькому, Городенківському, Калушському, Коломийському, Рогатинському, Тисменицькому та Тлумацькому. Фактична посівна площа по Івано-Франківській області становить 11332,87га. У Львівській області площа посівів знаходиться в Жидачівському і Ходорівському районах і становить – 194,52 га. Також досить маленький обсяг землі в Хмельницькій області, тут посіви відбулися тільки в Чемеровецькому районі і становили – 854,89 га. В Тернопільській області ТОВ «XXXXX» має землі в таких районах: Заліщицькому, Монастирицькому, Підгаєцькому, Теребовлянському, Тернопільському і Чортківському і площа посіву в цих районах становила 7393,23 га.

Отже, проаналізувавши дані, ми бачимо, що найбільшу площу посівів ТОВ «XXXXX» має в Івано-Франківській та Тернопільській областях. На такий розподіл посівів суттєво впливає те, що елеватори «Зорі Прикарпаття» і «Спецагропроект», які є власністю агрохолдингу «Укрлендфармінг» дочірньою компанією якого і є ТОВ «XXXXX» знаходяться в Тернопільській та Івано-Франківській областях. Після збору урожай відправляють на ці елеватори на

подальшу його доробку до товарного вигляду. Тому очевидно, що невеликі обсяги посівів в Львівській і Хмельницькій областях раціонально виправдані ,адже ТОВ «XXXXX» взяла тільки певні ділянки землі в цих областях з яких транспортування урожаю буде найменш затратним.

Кількість штатних одиниць на підприємстві ТОВ «XXXXX» становить близько 304,6,також щороку набирають близько 29 сезонних штатних одиниць . Середньомісячний фонд оплати праці у сезон становить 2201516 грн. В ТОВ «XXXXX» кожен працівник належить до певного структурованого підрозділу. В таб.2.1. розподілено , які посади є в кожному підрозділі та скільки працівників налічує кожен із них:

Таблиця 2.1.

Аналіз штатних одиниць по кожному підрозділі в ТОВ «XXXXX»

№	Назва структурного підрозділу	Посади	Кількість штатних одиниць
1	Дирекція	Директори	4.7
2	Відділ кадрів	Начальник відділу кадрів	2
		Менеджер з персоналу	
3	Загальний відділ	Сторож	13
		Методист	
		Оброблювач інформаційного матеріалу	
		Головний інженер з охорони праці	
		Інженер з комп'юторних систем	
		Прибиральник службових приміщень	

Продовження таблиці 2.1.

4	Бухгалтерія	Головний бухгалтер	9.5
		Заступник головного бухгалтера	
		Бухгалтер	
		Казначей	
		Провідний бухгалтер	
5	Диспетчерська служба	Інженер інноваційних систем	3
		Диспетчер	
6	Відділ постачання	Менеджер з постачання	3
		Менеджер з логістики	
7	Планово-економічний відділ	Головний економіст	4
		Економіст	
8	Відділ механізації	Заступник директора з механізації	14
		Провідний інженер	
		Інженер сервісний	
		Медична сестра	
		Сторож	
9	Юридичний відділ	Юрист	2
10	Служба безпеки і охорони	Начальник служби	7 і 6 сезонних
		Старший інспектор	
		Охоронець	
		Сторож	
		Диспетчер	

Продовження таблиці 2.1.

11	Відділ дистанційного пілотування	Начальник відділу	4
		Дистанційний пілот безпілотного судна	
		Агротехнік	
12	Машино тракторний двір	Тракторист-машиніст с/г виробництва	105
13	Гараж-автомобільний	Водій автотранспортних засобів	26
		Водій крана автомобільного	
14	Ремонтно-майстерний	Електрогазоварник	11
		Токар	
		Сторож	
15	Склад запасних частин	Завідувач складу	2
16	Склад ПММ	Завідувач складу	6
		Сторож	
17	Виробниче відділення	Керуючий відділенням	14
		Зав керуючий відділенням	
		Прибиральник службових приміщень	
		Охоронник	
		Сторож	
18	Відділ земельних ресурсів	Провідний фахівець із земельних питань	5.5
		Оброблювач інформаційного матеріалу	
		Фахівець з земельних питань	

Продовження таблиці 2.1.

19	Електрогосподарство	Головний енергетик	3.5
		Енергетик	
		Технік-електрик	
20	Відділ рослинництва	Провідний агроном	12 і 11 сезонних
		Агроном	
		Підсобний робітник	
21	Складське господарство	Завідувач складу	4
22	Їдальня	Кухар	2 сезонні
23	Дільниці	Керуючий дільницею	44 і 2 сезонні
		Сторож	
24	Склад зерновий	Завідувач складу	1
25	Тік	Сторож	3
26	Молочно-товарна ферма	Оператор машинного доїння	1
27	Відділ тваринництва	Керуючий відділенням	0.4
28	Гуртожиток	Каштелянт	8 зезонних
			304.6 і 29 сезонних

Отже проаналізувавши дані таблиці 2.1., можна побачити, що найбільша кількість штатних одиниць складає відділ «Машино-тракторний двір» - 105 шт.од. Це правильно, адже посів і збір урожаю є основною діяльністю підприємства і це необхідно робити в певні сприятливі умови, саме цим займаються трактористи, машиністи і комбайнери, які належать до машино-тракторного відділу. Також ми

бачимо, що відділ тваринництва має тільки 0,4 штатних одиниці, що свідчить про те, що ТОВ «XXXXX» майже не займається тваринницькою діяльністю і звела її до мінімуму.

В таб.2.2. розглянуто динаміку основних економічних показників виробничо-господарської діяльності.

Таблиця 2.2.

Динаміка основних економічних показників виробничо-господарської діяльності ТОВ «XXXXX»

Показники	2022р.	2021р.	201*	2022р. у % до 201*р.
Площа ріллі ,га	1*7**0,46	1*7**0,46	1*1**0,32	103,1
Виручка від реалізації	1***0*2	34**70*	37*275	52,2
Чистий дохід від реалізації	10**25*	66715**	316**37	346,*
Собівартість реалізованої продукції	**24645	513534	2*05**4	2**3,**
Валовий прибуток (збиток)	274614	153624	26253	1046,0
Чистий прибуток (збиток)	237421	3**213**	(163545)	-
Інші доходи	4****7**5	57767*	1*31	25312
Середньорічна вартість активів	212251*	25****420	763237	27**,1

Після аналізу даних таблиці 2.2. можна прийти до висновку, що ТОВ «XXXXX» має значний потенціал для досягнення поставлених перед нею завдань. За останні роки підприємство показало зростання доходів у всіх категоріях. Валовий прибуток збільшився в десять разів, чистий дохід зріс більше ніж у три рази. Особливо ми побачили позитивну тенденцію у збільшенні чистого прибутку, його перехід із збиткового до прибуткового стану. Найбільш значущим став ріст доходів у категорії «інші доходи», який перевищив попередні показники в кілька сотень раз.

На підставі представленої інформації в таблиці можна зробити висновок про те, що підприємство ТОВ «XXXXX» веде прибуткову, раціональну та ефективну діяльність.

Позитивне зростання прибутковості підприємства, на мою думку, в основному пов'язане із впровадженням технологічних інновацій, розширенням сучасного технічного парку машин і тракторів, а також загальним розвитком підприємства.

Активи підприємства - це економічні ресурси, які контролюються підприємством і використовуються ним для виробництва продукції, надання послуг або виконання робіт. Класифікації активів підприємства зображена на рис.2.1.:

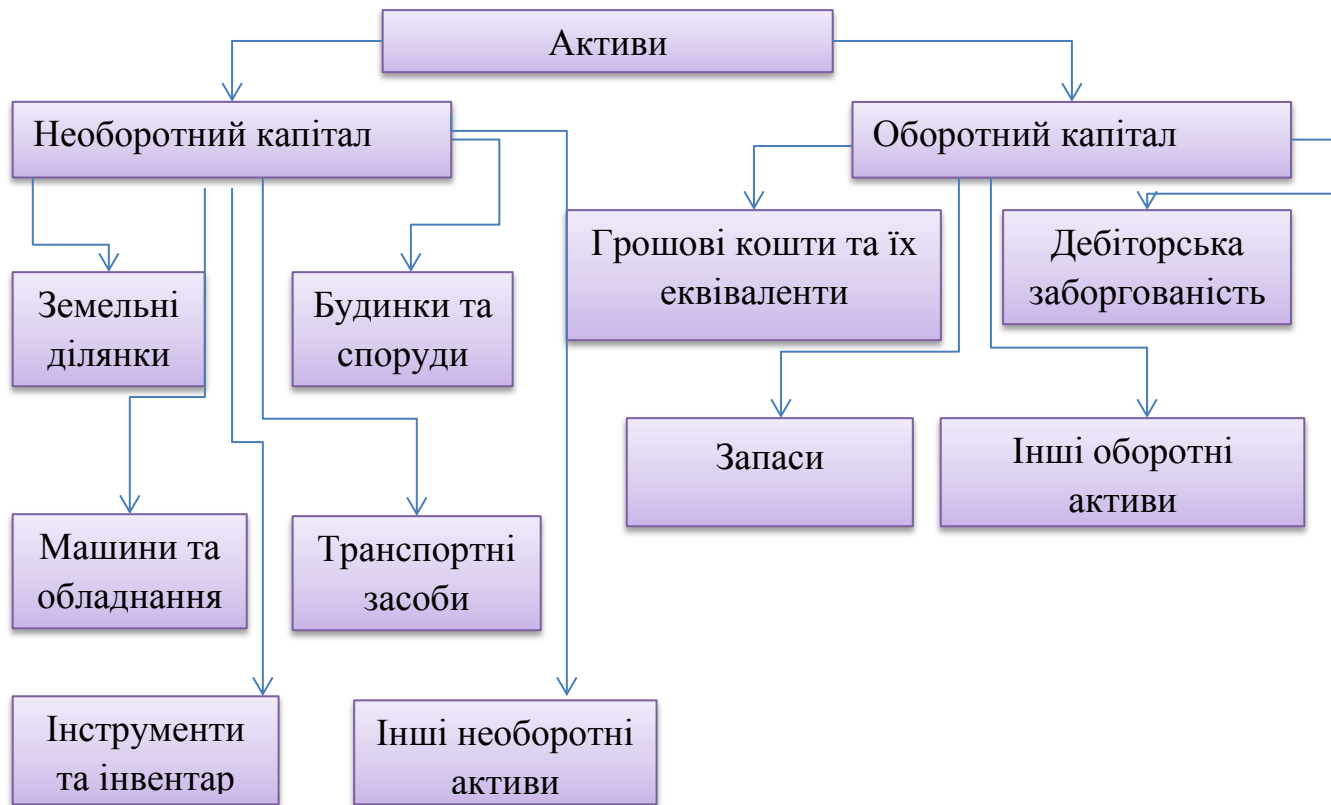

Рис.2.1. Класифікація активів підприємства

Активи підприємства класифікуються за такими ознаками:

Залежно від тривалості використання:

- оборотний капітал - активи, які використовуються протягом одного року або операційного циклу, якщо він довший за один рік.
- необоротний капітал - активи, які використовуються протягом більш ніж одного року або операційного циклу, якщо він довший за один рік.

Оборотний капітал включає в себе такі активи:

- грошові кошти та їх еквіваленти - готівка, банківські депозити, короткострокові цінні папери та інші активи, які можуть бути швидко перетворені на грошові кошти.
- дебіторська заборгованість - заборгованість, яка виникає перед підприємством з боку інших осіб.
- запаси - матеріальні цінності, які використовуються для виробництва продукції, надання послуг або виконання робіт.
- інші оборотні активи - інші активи, які не підпадають під жодну з попередніх категорій.

Необоротний капітал включає в себе такі активи:

- земельні ділянки - земельні ділянки, які використовуються для виробничих, комерційних або інших цілей.
- будинки та споруди - будівлі, споруди, які використовуються для виробничих, комерційних або інших цілей.
- машини та обладнання - обладнання, яке використовується для виробництва продукції, надання послуг або виконання робіт.
- транспортні засоби - транспортні засоби, які використовуються для переміщення людей або вантажів.
- інструменти та інвентар - інструменти, обладнання, матеріали, які використовуються в виробничому процесі.
- інші необоротні активи - інші активи, які не підпадають під жодну з попередніх категорій.

В таб.2.3.відображено структуру майнового стану ТОВ «XXXXX» за 201*-2022р.

Таблиця 2.3.

Динаміка і структура активів ТОВ «XXXXX»

	201*		2021р.		2022р.		Відхилення	
	Тис.грн.	%	Тис.грн.	%	Тис.грн.	%	Тис.грн.	В.п.
Всього майна	763237		212251*		25****42 0		1**251** 3	
Всього необоротних активів:	**7562	11,5	325**66	15,4	3431**	13,3	255637	1,**
▪ Нематеріальні активи	6	0,01	2402*5	11,3	26364**	10,1	263642	10,1
▪ Основні засоби	**754*	11,47	**5554	4,0	7*534	3,1	-**015	- **,4
▪ Довгострокові фінансові інвестиції	7	0,02	17	0,1	17	0,1	10	0,1
Всього оборотних активів:	675675	****, 5	17*6653	**4, 6	2245221	**6, 7	156*546	- 1,**
▪ Запаси	2***1** 6	37,*	**676**0	40,*	**03116	31,0	513*30	-6,*
▪ Дебіторська заборгованість	33**3*6	44,3	**530**3	40,2	1206363	46,6	**67*67	2,3
▪ Гроші та їх еквіваленти	27	0	146*1	0,7	1**4101	7,1	1**4074	7,1
▪ Витрати майбутніх періодів	2*61	0,4	-		-		-2*61	-0,4
▪ Інші оборотні активи	45105	5,*	611**	2,**	51641	2,0	6536	-3,*

Проаналізувавши динаміку і структуру майнового стану ТОВ «XXXXX» в таблиці 2.3, спостерігається, що в порівнянні з 201*р. вартість майна значно зростає майже на два мільярда. Це означає, що підприємство підтримує майно у належному стані та забезпечує ефективне виробництво продукції. Основну частку такого значного збільшення вартості майна займають оборотні активи, вартість яких зростає на півтора мільярди. Такі значні зміни у вартості майна відбулися за рахунок розширення діяльності підприємства та збільшення обсягів виробництва. При цьому, питома вага оборотних активів збільшилася на 1,**%, а необоротних навпаки зменшилася на – 1,**%. Статті оборотних активів зазнали таких змін: частка запасів і інших оборотних активів зменшилися на 6,* та 3,* відсоткових пунктів; дебіторська заборгованість і грошова частка зросли на 2,3 і 7,1 відсоткових пунктів. А відсоткова частка необоротних активів зазнала зменшення тільки за рахунок основних засобів, які зменшилися на **,4 відсоткових пунктів. Якщо узагальнити всі дані ми бачимо, що вартість майна ТОВ «XXXXX» різко зростає у порівнянні з 201* роком, це свідчить про те, що підприємство розвивається, вдосконалює технічне забезпечення компанії, збільшує обсяги реалізації продукції про що свідчить значне збільшення дебіторської заборгованості та грошових коштів.

Операційні витрати - це витрати, пов'язані з основною діяльністю підприємства, спрямованою на виробництво або реалізацію продукції, товарів, робіт, послуг. Вони включають в себе виробничу собівартість реалізованої продукції, адміністративні витрати, витрати на збут, інші операційні витрати.

Особливості операційних витрат:

- пов'язані з основною діяльністю підприємства. Операційні витрати виникають у процесі виробництва або реалізації продукції, товарів, робіт, послуг.
- є змінними або постійними. Виробнича собівартість реалізованої продукції є змінною, а адміністративні витрати, витрати на збут, інші операційні витрати можуть бути як змінними, так і постійними.

- є контрольованими. Операційні витрати можна зменшити за рахунок підвищення ефективності виробництва або реалізації продукції, товарів, робіт, послуг.

Класифікація операційних витрат:

- За економічними елементами:
 - матеріальні витрати;
 - витрати на оплату праці;
 - амортизація;
 - інші витрати.
- За статтями калькуляції:
 - виробнича собівартість реалізованої продукції;
 - адміністративні витрати;
 - витрати на збут;
 - інші операційні витрати.

Операційні витрати є важливою складовою собівартості продукції, товарів, робіт, послуг. Вони впливають на фінансові результати діяльності підприємства. Тому важливо здійснювати контроль за операційними витратами та їх зниження.

Ось деякі методи зниження операційних витрат:

- Оптимізація виробничих процесів. Це може включати в себе автоматизацію виробництва, впровадження нових технологій, використання більш ефективних матеріалів та сировини.
- Ефективне управління персоналом. Це може включати в себе оптимізацію штату, мотивацію працівників, підвищення їх кваліфікації.
- Розвиток маркетингу та продажів. Це може включати в себе підвищення ефективності реклами, зниження витрат на транспортування та зберігання продукції.

Зниження операційних витрат може привести до підвищення конкурентоспроможності підприємства та зростання його прибутку.

В таб.2.4. відображено структуру операційних витрат в ТОВ «XXXXXX»

Таблиця 2.4.

Структура операційних витрат ТОВ «XXXXX»

Елементи операційних витрат	Роки							
	201*р.		2021р.		2022 р.		Відхилення	
	Тис.грн.	%	Тис.грн.	%	Тис.грн.	%	Тис.грн	В.п.
Операційні витрати підприємства в т.ч.:	**7525*	100	1153744	100	1206**1	100	33155*	
- матеріальні витрати	50461*	57,7	224612	1*,5	25367**	21,0	-250*41	-36,6
-витрати на оплату праці	45**63	5,2	61**23	5,4	2**33**	2,3	-17525	-2,*
-відрахування на соціальні заходи	**65*	1,0	123**4	1,1	5**12	0,5	-2**47	-0,5
-амортизація	1514*	1,7	6647*	5,7	747**3	6,2	5*634	4,5
-інші операційні витрати	300*6*	34,4	7****446	6**,3	**44207	6*,*	54323**	35,5

Оцінка структури операційних витрат ТОВ «XXXXX» в таблиці 2.4. вказує на загальне збільшення операційних витрат у 2022р., порівняно з 201*. Причиною збільшення загальної суми операційних витрат є як збільшення обсягу виробництва на підприємстві, так і інфляційний чинник та загострення диспаритету цін у галузі сільського господарства.

Якщо порівняти 2022 р. з 201*р., то найбільшою є динаміка збільшення частки інших операційних витрат, які збільшилися на 35,5 відсоткових пункта. Також збільшилися амортизаційні витрати на 4,5 відсоткових пункта, що напряму зв'язане з збільшенням вартості основних засобів на підприємстві. А от всі решта статті витрат, такі як витрати на оплату праці та відрахування на соціальні заходи, матеріальні витрати значно зменшилися. Такі витрати могли зменшитися внаслідок скорочення персоналу, або зменшення заробітної плати та закупівлі менш якісних

матеріалів за дешевшими цінами, що є не зовсім добре ,як для підприємства так і для персоналу

Дебіторська заборгованість - це заборгованість інших підприємств або окремих осіб перед підприємством за товари, роботи, послуги, які були поставлені, виконані або надані.

Кредиторська заборгованість - це заборгованість підприємства перед іншими підприємствами або окремими особами за товари, роботи, послуги, які були отримані, оплачені або надані.

Дебіторська заборгованість є складовою оборотних активів підприємства. Вона виникає внаслідок реалізації продукції, надання послуг, виконання робіт. Дебіторська заборгованість може бути:

- торгова заборгованість - це заборгованість покупців за товари, які були поставлені, але не оплачені.
- постачальницька заборгованість - це заборгованість підприємства перед постачальниками за товари, послуги, роботи, які були отримані, але не оплачені.
- інша заборгованість - це заборгованість, яка не відноситься до торгової та постачальницької заборгованості.

Дебіторська заборгованість є активом підприємства, оскільки вона відображає права підприємства на отримання грошових коштів або інших активів від дебіторів.

Особливості дебіторської заборгованості:

- є оборотним активом, тобто вона постійно обертається на підприємстві.
- є активом, оскільки вона відображає права підприємства на отримання грошових коштів або інших активів від дебіторів.
- є контрольованим активом, тобто її обсяг і структура можуть бути змінені за допомогою різних методів управління.

Кредиторська заборгованість є складовою зобов'язань підприємства. Вона виникає внаслідок отримання підприємством товарів, послуг, робіт, які не були оплачені. Кредиторська заборгованість може бути:

- торгова заборгованість - це заборгованість підприємства перед постачальниками за товари, послуги, роботи, які були отримані, але не оплачені.
- кредити та позики - це заборгованість підприємства перед банками, іншими фінансовими установами за залучені кредити та позики.
- інша заборгованість - це заборгованість, яка не відноситься до торгової та кредитно-позикової заборгованості.

Кредиторська заборгованість є зобов'язанням підприємства, оскільки, вона відображає обов'язок підприємства сплатити грошові кошти або інші активи кредиторам.

Особливості кредиторської заборгованості:

- є зобов'язанням, тобто вона відображає обов'язок підприємства сплатити грошові кошти або інші активи кредиторам.
- є контрольованим зобов'язанням, тобто її обсяг і структура можуть бути змінені за допомогою різних методів управління.

Дебіторська заборгованість виникає внаслідок реалізації продукції, надання послуг, виконання робіт, тобто внаслідок отримання підприємством доходів. Кредиторська заборгованість виникає внаслідок отримання підприємством товарів, послуг, робіт, тобто внаслідок здійснення витрат.

В ідеалі дебіторська заборгованість повинна дорівнювати кредиторській заборгованості. Це означає, що підприємство отримує кошти від реалізації продукції, робіт, послуг у розмірі, достатньому для погашення заборгованості перед постачальниками, кредиторами та іншими контрагентами.

На практиці дебіторська та кредиторська заборгованість рідко дорівнюють одна одній. Дебіторська заборгованість може бути більшою або меншою за кредиторську заборгованість. У табл. 2.5. ми розглянемо структуру дебіторської і кредиторської заборгованості ТОВ «XXXXX».

Таблиця 2.5.

Структура дебіторської і кредиторської заборгованості в ТОВ

«XXXXX»

Види заборгованості	201* р.		2021 р.		2022 р.		Зміни	
	Тис.грн	%	Тис.грн.	%	Тис.грн	%	Тис.грн	%
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	20*42	6,2	27520	3,2	3155**	2,6	10616	-3,6
Дебіторська заборгованість за розрахунками: за виданими авансами	2063*	6,1	536****	6,3	135053	11,1	114414	5,0
З бюджетом	12**0	0,4	15 206	1,**	6**40	0,6	5560	0,2
Інша поточна дебіторська заборгованість	2*5535	**7,3	75666*	****,7	1032*12	**5,6	737377	-1,7
Разом дебіторська заборгованість	33**3*6	100	**530**3	100	1206363	100	**67*67	
Кредиторська заборгованість: за товари, роботи, послуги	6*650	**3,3	5**264	4,0	44122	2,**	-2552**	-5,5
довгостроковим и зобов'язаннями	206**	0,2	3 021	0,2	3***2	0,3	1**24	0,1
розрахунками з бюджетом	1***6	0,2	4005	0,3	42*1	0,3	23*5	0,1
розрахунками зі	610	0,1	1 073	0,1	43*	0,1	-171	0

страхування								
-------------	--	--	--	--	--	--	--	--

Продовження таблиці 2.5.

розрахунками з оплати праці	3235	0,4	3*53	0,2	1 603	0,1	-1632	-0,3
Поточна кредиторська заборгованість за одержаними авансами	75703*	*0,7	13*771**	*5,2	14***461	*6,4	732422	5,7
Разом:	**344***	100	146**034	100	1543**0**	100	70*310	

Проаналізувавши дані таблиці 2.5. за 201*-2022р., спостерігається, що суми дебіторської заборгованості в 2022р. зросли на **67*67тис.грн. Ми бачимо, що це сталося завдяки збільшенню суми товарного кредиту на 10616 тис.грн., який ТОВ «XXXXX» надало своїм потенційним покупцям. Також ми бачимо, що сума виданих авансів зросла на 114414 тис.грн., більше ніж у 201*р., відсоткова частка такого збільшення складає майже 5% , також суттєво збільшилася інша дебіторська заборгованість – на 737377 тис.грн., хоча відсоткова частка навпаки зменшилася на 1,7%.

У пасиві балансу ми бачимо, що кредиторська заборгованість також у порівнянні з 201*р. зросла – на 70*310 тис.грн.,але це менше ніж сума зростання дебіторської заборгованості і свідчить про фінансову стійкість підприємства. Якщо узагальнити, то кредиторська заборгованість зросла за такими статтями заборгованості як: довгострокові зобов'язання, розрахунки з бюджетом та поточною кредиторською заборгованістю за одержаними авансами. А зменшення суми кредиторської заборгованості відбулося за рахунок розрахунків за товари,роботи, послуги, з оплати праці та страхування.

Пасив балансу сільськогосподарського підприємства показує джерела формування його активів, тобто власні та залучені кошти.

Власні кошти підприємства - це кошти, які належать йому на правах власності. Вони включають в себе статутний капітал, додатковий капітал, резервний капітал, нерозподілений прибуток.

Залучені кошти підприємства - це кошти, які належать іншим суб'єктам господарювання. Вони включають в себе довгострокові зобов'язання (кредити, позики, облігації) та короткострокові зобов'язання (кредити, позики, кредиторська заборгованість).

Визначальний вплив на підсумок балансу має стаття зареєстрований капітал. Цей капітал є власним капіталом підприємства, який сформований за рахунок внесків засновників. Він відображає величину коштів, які засновники внесли в підприємство для його створення та розвитку.

Інші кошти, які у пасиві балансу представлені кредиторською заборгованістю, є рушіями функціонування підприємства. Ці кошти надаються підприємству іншими суб'єктами господарювання для забезпечення його поточної діяльності.

В таб. 2.6. можна побачити джерела утворення активів ТОВ «XXXXX»

Таблиця 2.6.

Аналіз динаміки і структури джерел утворення активів ТОВ «XXXXX»

Показники	201*р.		2021р.		2022р.		Різниця	
	Тис.грн.	%	Тис.грн	%	Тис.грн.	%	Тис.грн	В.п
Усього коштів	763237	100	212251*	100	25****420	100	1**251**3	
Власний капітал	(11**37*)	-15,5	3343**5	15,*	571**07	22,1		
Довгострокові зобов'язання і забезпечення	10547	1,4	273**43	12,*	306363	11,*	2*5**16	10,4

Поточні зобов'язання і забезпечення	**7106*	114,1	15142*1	71,3	1710250	66,1	**3*1**1	-4**
-------------------------------------	---------	-------	---------	------	---------	------	----------	------

Проаналізувавши дані таблиці 2.6. ми бачимо, що стаття «власний капітал» мала збиткове значення, але за досліджуваний період ситуація покращилася і сума власного капіталу збільшилася в декілька разів.

Фінансові показники та фінансовий результат є важливими інструментами для аналізу фінансового стану та діяльності підприємства. Вони дозволяють оцінити ефективність діяльності підприємства, його конкурентоспроможність та перспективи розвитку. Фінансовим результатом може бути прибуток або (збиток). У таб.2.7. проведено порівняння показників фінансових результатів за 201*-2022р.

Таблиця 2.7.

Оцінка показників фінансових результатів ТОВ «XXXXX»

Показники	Рік			2022р. до 201*р.	
	201*	2021	2022	+/-	%
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	316**37	66715**	10**25*	7**2422	Більше в 3,5р.
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2*05**4	513534	**24645	534061	Більше в 2,**р.
Валовий прибуток	26253	153624	274614	24**361	Більше в 10,5р.
Фінансовий результат від операційної діяльності, прибуток (збиток)	(166**71)	43324**	2*4577	-	-
Фінансовий результат до оподаткування, прибуток	(163545)	3**213**	237421	-	-

(збиток)					
Чистий прибуток (збиток)	(163545)	3**213**	237 421	-	-

Проаналізувавши дані таблиці 2.7. бачимо тенденцію збільшення чистого доходу в 3,5р., а валового прибутку в 10,5р. Також продемонстровані дані чітко вказують на те, що фінансові результати та чистий прибуток, які в 201*р. мали збиткове значення, у 2022р є прибутковими показниками. Отже, в 201* р. витрати перевищували доходи підприємства, але в 2022р. ситуація значно змінилася і підприємство почало отримувати прибуток від власної діяльності.

В таб.2.**. проведено аналіз показників ліквідності ТОВ «XXXXX»

Таблиця 2.**.

Аналіз показників ліквідності ТОВ «XXXXX»

Показники	201*р.	2022р.	Різниця
1. Коефіцієнт абсолютної Ліквідності	0,001	0,11	0,10
2. Коефіцієнт швидкої ліквідності	0,71	0,**4	0,13
3. Коефіцієнт загальної ліквідності	0,74	1,1	0,36
4. Чистий оборотний капітал	-44334	534*71	-

Аналіз даних таблиці 2.7 показує, що підприємство ТОВ «XXXXX» має задовільний рівень ліквідності, можна спостерігати значне збільшення коефіцієнта абсолютної ліквідності у 2022 р., але норми своєї ще не досягнув, також ми бачимо, як з від'ємного значення значно зріс чистий оборотний капітал.

Рівень фінансової стійкості підприємства є важливим показником, який дозволяє оцінити його перспективну платоспроможність. Аналіз фінансової стійкості підприємства ТОВ «XXXXX» дозволить з'ясувати його фінансові можливості у найближчій перспективі.

Об'єктивна оцінка обсягу та структури пасивів і активів підприємства дозволяє зробити висновки про його фінансову незалежність і стабільність. Крім того, такий аналіз дозволяє встановити масштаби фінансово-господарської

діяльності підприємства та їх відповідність статутним цілям. Результати розрахунків наведено на рис. 2.2.

Рис.2.2. Аналіз показників фінансового стану ТОВ «XXXXX»

Аналіз фінансового стану ТОВ «XXXXX» за 2022 р. показує, що підприємство має певні проблеми з фінансовою стійкістю.

Коефіцієнт фінансової залежності, який характеризує ступінь залучення зовнішніх джерел фінансування, у 2022 році становить 4,53, що значно вище нормативного значення 1,6-2,5. Це означає, що підприємство є залежним від зовнішніх джерел фінансування.

Коефіцієнт забезпечення власними оборотними засобами, який характеризує ступінь забезпеченості підприємства власними оборотними засобами для покриття поточних зобов'язань, у 2022 році становить 0,2**, що нижче нормативного значення 0,5. Це означає, що підприємство не має достатньо власних оборотних коштів для покриття поточних зобов'язань.

Коефіцієнт маневреності власного капіталу, який характеризує ступінь використання власного капіталу для фінансування необоротних активів і частини оборотних активів, у 2022 році становить 0,4, що вище нормативного значення 0,1.

Це означає, що власних фінансових ресурсів підприємства достатньо для фінансування необоротних активів і частини оборотних активів.

Незважаючи на певні проблеми з фінансовою стійкістю, підприємство має позитивні показники рентабельності.

Для покращення фінансового стану підприємства необхідно збільшити обсяг власного капіталу. Це можна зробити шляхом додаткової емісії акцій, залучення інвестицій, використання інших доступних заходів.

Також необхідно підвищити оборотність активів підприємства. Це дозволить поліпшити фінансові результати діяльності підприємства та зменшити залежність від зовнішніх джерел фінансування.

Зниження оборотності активів може бути пов'язано з такими факторами, як неповне завантаження потужностей, низька продуктивність праці, збільшення вартості залишків запасів та дебіторської заборгованості.

Для підвищення оборотності активів підприємству необхідно розробити та впровадити ефективні заходи, спрямовані на вирішення цих проблем.

2.2. Організація системи первинного та зведеного обліку реалізації сільськогосподарської продукції

Ефективне управління сільськогосподарськими підприємствами потребує належної інформаційної системи, яка забезпечує нагромадження та структурування достовірної інформації про всіх господарських операціях та процесах. Первинна облікова інформація фактично фіксується на матеріальних носіях, таких як, паперові або електронні первинні документи, які повинні бути правильно оформлені відповідно до встановлених нормативів.

Спостереження, реєстрація та документування є ключовими елементами системи управління діяльністю підприємств. Вони надають інформацію про актуальний стан суб'єктів господарювання та їх зміни під час проведення діяльності. Це забезпечує прозорість у їхній роботі та забезпечує контроль за рухом майна і

грошових потоків.[12] Первинна документація також має важливе юридичне значення, засіб про здійснення господарських операцій і служить джерелом інформації для зовнішнього та внутрішнього контролю фінансово-господарської діяльності підприємств.

Організація системи обліку та контролю за рухом первинної облікової інформації в процесі реалізації досліджуваного підприємства є елементом, який дозволяє реєструвати та відслідковувати господарські операції. Це забезпечення отримання достовірної інформації для потреб управління та досягнення аналітичної вихідної інформації, сприяючи підвищенню ефективності діяльності підприємства. Кожна господарська операція містить значний обсяг економічної інформації, а для забезпечення контролю над нею необхідна відповідна документація.

Отже, первинний документ комерційної діяльності є ключовим, як основний носій інформації та фундаментальний елемент бухгалтерського обліку на підприємстві. Інформація з цих документів вноситься до звітів, реєстрів аналітичного та синтетичного обліку та систематизується на відповідних рахунках бухгалтерського обліку. Під час оформлення первинного документа персонал проводить аналіз господарської операції, зокрема перевіряє її законність та економічну доцільність. Це включає в себе проведення поточного внутрішнього контролю, який перетворює процес документування господарських операцій на спостереження, що служить основою для обґрунтування облікових записів.

Первинний облік реалізації сільськогосподарської продукції ведеться на підставі таких документів:

- Накладна на відпуск товарів (робіт, послуг) (ф. № М-11) - це основний документ, який оформляє відпуск товарів (робіт, послуг) будь-якого виду, у тому числі сільськогосподарської продукції. Накладна складається у двох примірниках: перший примірник видається покупцю, а другий залишається у постачальника.
- Рахунок-фактура (ф. № 0306502) - це документ, який підтверджує факт постачання товарів (робіт, послуг) і надає право покупцю вимагати від постачальника виконання зобов'язань за договором поставки (продажу).

Рахунок-фактура складається у двох примірниках: перший примірник видається покупцю, а другий залишається у постачальника.

- Товаротранспортна накладна (ТТН) (ф. № 1-ТТН) - це документ, який підтверджує факт перевезення товарів (робіт, послуг). ТТН складається у трьох примірниках: перший примірник видається відправнику, другий - одержувачу, а третій залишається у перевізника.
- Акт приймання-передачі виконаних робіт (наданих послуг) (ф. № 07-2) - це документ, який підтверджує факт виконання робіт (надання послуг) і приймання їх замовником. Акт складається у двох примірниках: перший примірник видається замовнику, а другий залишається у виконавця.
- Звіт про виконання робіт (надання послуг) - це документ, який складається виконавцем робіт (надавачем послуг) і містить інформацію про обсяг, якість, вартість виконаних робіт (наданих послуг). Звіт складається у двох примірниках: один примірник направляється замовнику, а другий залишається у виконавця.
- Акт звірки розрахунків - це документ, який складається сторонами договору для узгодження їхніх взаєморозрахунків. Акт звірки розрахунків складається у двох примірниках: один примірник видається одній стороні, а другий - другій стороні.

Крім того, у первинному обліку реалізації сільськогосподарської продукції можуть використовуватися і інші документи, необхідні для документального оформлення операцій з реалізації. Наприклад, це можуть бути:

- Квитанція до прибуткового касового ордера;
- Прибутковий касовий ордер;
- Розрахунковий документ із зазначенням номера і дати рахунку-фактури, договору (контракту), а також умов оплати;
- Інші документи, передбачені законодавством.[5]

Документальне оформлення процесу реалізації продукції на досліджуваному підприємстві включає в себе ряд основних документів, залежно від того, ким

продукція реалізується, будь то юридичним чи фізичним особам. Основними документами є товарно-транспортні накладні різних типів і форм, додаткові накладні та інші накладні.

Якщо продукція реалізується юридичними особами, видача товару формується за допомогою товарно-транспортних вкладень, які складаються на основі їх доручень. Товарно-транспортні накладні не дозволяють фіксувати передачу продукції та інформацію про доставку та оплату.

У випадку реалізації робіт або послуг оформлення здійснюється за допомогою актів на виконанні роботи. Ці акти деталізують надані послуги або виконанні роботи і можуть бути використані для підтвердження підплати.

Таким чином, документальне оформлення реалізації продукції на підприємстві залежить від типу клієнтів і включає в себе відповідні товарно-транспортні накладні або акти на виконанні роботи. Процес оформлення товарно-транспортних вкладень при постачанні продукції може бути поділений на кілька етапів, залежно від умов перевезення та взаємодії залученого транспорту. На рис.2.3.зображено короткий опис цих етапів:

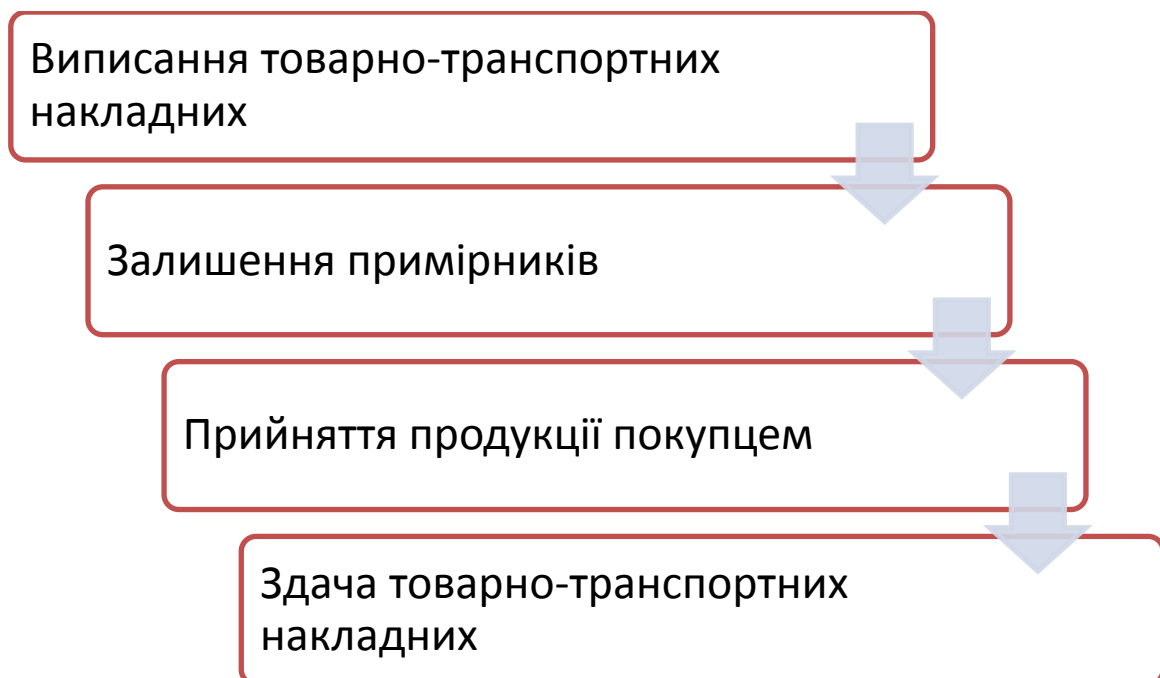

Рис.2.3. Етапи документального оформлення реалізації продукції

Якщо поставка продукції відбувається без залучення транспортних засобів інших підприємств, то товарно-транспортні накладні виписуються у трьох примірниках.

У разі якщо перевезення продукції відбувається залученим автотранспортом, то товарно-транспортні накладні виписуються в чотирьох примірниках.

Один примірник товарно-транспортної накладної з підписом водія про отримання для перевезення продукції залишається в центрі відповідальності (складі) підприємства.

Два (або три, якщо використовувався залучений автотранспорт) примірники видаються водієві як супровідні документи на продукцію.

Після доставки товару покупці один примірник залишається в ньому, як підтвердження виробництва.

Один чи два примірники, із позначками про прийняття покупцем продукції, повертають водієві.

Якщо використовувався залучений автотранспорт, четвертий примірник (товарно-транспортний подорожній лист вантажного автомобіля) здається в бухгалтерію автотранспортного підприємства.

Там пред'являються рахунки на транспортні послуги продавцеві чи покупцеві, в залежності від того, хто замовляв такі послуги.

Цей процес додатково відслідковує всі етапи доставки продукції та оплати за транспортні послуги.

Товарно-транспортні накладні як уніфіковані, так і спеціалізовані в залежності від виду продукції, яка реалізується. Незалежно від цього, в кожній товарно-транспортній накладній є обов'язкові реквізити, які є надзвичайно складними. Дуже важливою є дата доставки продукції, але у багатьох товарно-транспортних накладних цей реквізит відсутній. Ця ситуація не є нормальною, після складання накладної інформації не завжди відповідає фактичній даті доставки продукції, особливо коли перевезення виробляється на великій відстані. Таким чином, на основі даних товарно-транспортних накладних не завжди можна ефективно відстежувати графіки виконання поставок продукції покупцям.

Збутова діяльність є завершальним етапом господарського процесу, де продукція реалізується, і компанія отримує грошові надходження у формі доходу. Одним із важливих документів, які виписуються при реалізації продукції, є податкова накладна.

Податкова накладна - це юридичний документ, який фіксує інформацію про продаж товарів або послуг, включаючи їх кількість, вартість, податкові зобов'язання та інші реквізити, необхідні для реєстрації операцій з податковими органами. Цей документ має важливе значення для цілей оподаткування та формування податкової звітності.

Під час реалізації продукції компанія зобов'язана виписати податкову накладну для кожної операції з продажу. Податкова накладна подається в податкову службу і на її основі визначається податковий кредит чи податкове зобов'язання. Вона також може бути використана для обліку фінансових результатів та податкової звітності компанії.[6]

Збутова діяльність і податкові накладні є важливою складовою управління фінансами і оподаткуванням компаній, і їх правильне оформлення і ведення важливе для доплати податкових зобов'язань та уникнення проблем з податковими органами.

Первинні документи, що відображають процес реалізації, можна поділити на дві основні категорії: базові та супровідні. Базові документи включають такі документи як договори, рахунки, рахунки-фактури та товарно-транспортні накладні. Супровідні документи включають накладні, акти, складські, грошові та розрахункові документи. Зображено на рис.2.4.

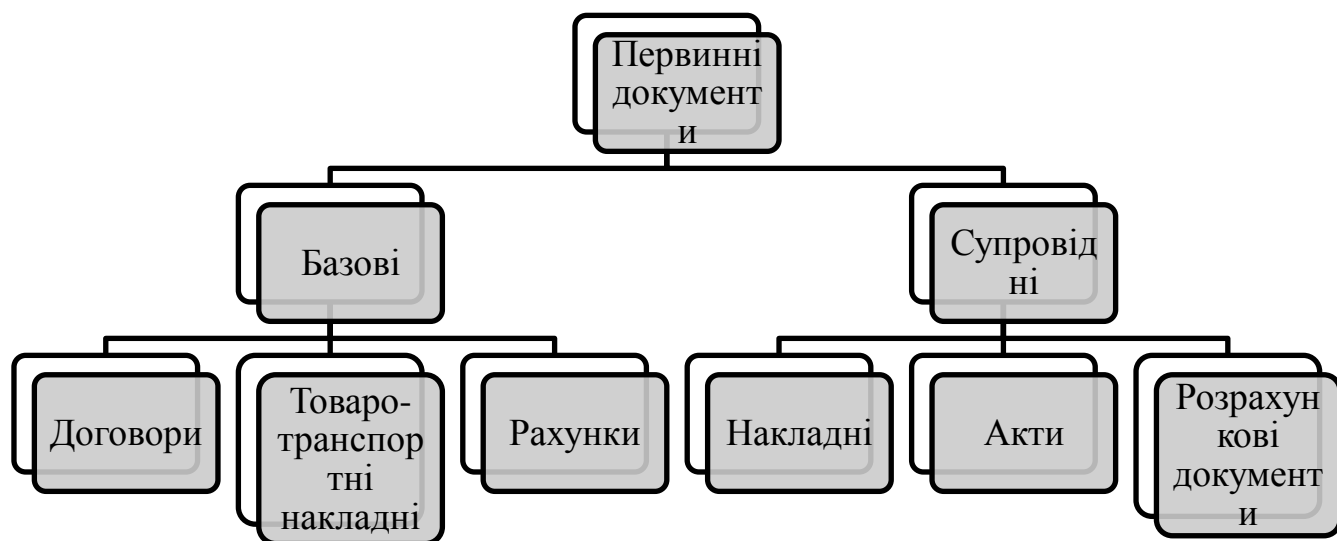

Рис.2.4.Розподіл первинної документації реалізації продукції

Базові документи є основними та обов'язковими у процесі реалізації продукції. Договори - фіксують умови договору між покупцем і продавцем. Рахунки та рахунки-фактури зазначають суму і терміни оплати за продукцію.

Супровідні документи, такі як накладні, акти, складські, грошові та розрахункові документи, супроводжують процес реалізації та містять додаткову інформацію про відвантаження, приймання продукції, стан складів, оплату та розрахунки.

Ці документи є попередніми для оперативного контролю та обліку за процесом реалізації та позбавляють сторін вести звітність і підтверджувати фактичні операції з продукцією.

Усі первинні документи, які використовуються для обліку реалізації сільськогосподарської продукції, повинні бути оформлені відповідно до вимог законодавства. Вони повинні містити такі обов'язкові реквізити:

- Назва документа;
- Дата і місце складання документа;
- Назва підприємства, від імені якого складено документ;
- Найменування продукції, її кількість, ціна і загальна вартість;
- Підписи осіб, які склали та оформили документ.

Первинні документи, які використовуються для обліку реалізації сільськогосподарської продукції, повинні зберігатися в бухгалтерії підприємства протягом встановленого законодавством терміну.

Після оформлення первинних документів на їх підставі складають зведені документи.

У бухгалтерському обліку зведені документи використовуються для узагальнення інформації про господарські операції, які відбулися за певний період. Вони дозволяють отримувати інформацію про обсяги, вартість і структуру господарських операцій, а також про їх вплив на фінансовий стан підприємства.

Зведені документи з реалізації продукції - це документи, які містять узагальнену інформацію про обсяги, вартість і структуру реалізації продукції. Вони використовуються для контролю за ходом реалізації продукції, а також для аналізу фінансово-господарської діяльності підприємства.

До зведених документів з реалізації продукції відносяться:

- Звіт про реалізацію продукції (робіт, послуг) - це документ, який містить інформацію про обсяги, вартість і структуру реалізації продукції (робіт, послуг) за певний період. Звіт складається на підставі первинних документів з реалізації продукції.
- Аналітичний звіт про реалізацію продукції (робіт, послуг) - це документ, який містить більш детальну інформацію про реалізацію продукції (робіт, послуг) за певний період. Аналітичний звіт складається на підставі первинних документів з реалізації продукції та інших документів, необхідних для аналізу реалізації продукції.
- Проміжний баланс - це звіт, який складається на певну дату і містить інформацію про активи, зобов'язання та власний капітал підприємства на цю дату. Проміжний баланс містить інформацію про обсяги, вартість і структуру реалізації продукції за період з початку року до дати складання балансу.

- Річний баланс - це звіт, який складається на кінець року і містить інформацію про активи, зобов'язання та власний капітал підприємства на цю дату. Річний баланс також містить інформацію про обсяги, вартість і структуру реалізації продукції за рік.

Система зведеного обліку процесу реалізації продукції у ТОВ «XXXXX» передбачає ведення реєстрів та Відомості аналітичного обліку. Ось короткий опис цих компонентів:

- Реєстр документів з реалізації готової продукції, біологічних активів (безготівкові розрахунки):
 - У цьому реєстрі фіксуються всі документи, пов'язані з реалізацією готової продукції та біологічних активів, які виконуються безготівковими розрахунками. Відомості про операції, вартість, клієнтів та іншу необхідну інформацію записуються в цьому реєстрі.
- Реєстр документів з реалізації продукції, біологічних активів, товарів, робіт та послуг за готівку (за цінами реалізації):
 - У цьому реєстрі відображаються всі документи, які стосуються реалізації різних видів продукції, товарів, робіт і послуг за готівку. Важливо фіксувати вартість операцій та ціни реалізації.
- Реєстр документів з реалізації продукції, біологічних активів, товарів, робіт та послуг, виробничих запасів за готівку (за обліковими цінами):
 - У цьому реєстрі вказуються всі документи, пов'язані з реалізацією продукції, товарів, робіт і послуг за готівку, з використанням облікових цін. Цей реєстр важливий для ведення обліку виробничих запасів і вартості реалізованої продукції.
- Відомість аналітичного обліку реалізації продукції, біологічних активів, товарів, робіт та послуг, виробничих запасів:
 - Ця відомість є підсумковим документом, в якому об'єднана інформація з усіх трьох реєстрів. Вона містить аналітичні дані щодо реалізації продукції за видами та каналами реалізації, що дозволяє

використовувати фінансові результати та підготувати необхідну податкову звітність.

Ця система обліку даних ТОВ «Агрокомпанії Прикрпаття» необхідна для правильного ведення бухгалтерського та податкового обліку реалізації продукції та інших активів. Вона також підсумована в аналізі та контролі над фінансовими результатами.

Зведені документи з реалізації продукції складаються в бухгалтерії підприємства на підставі первинних документів з реалізації продукції. Вони підписуються бухгалтером і керівником підприємства.

Зведені документи з реалізації продукції використовуються для таких цілей:

- Контроль за ходом реалізації продукції;
- Аналіз фінансово-господарської діяльності підприємства;
- Підготовка звітності для органів статистики та інших державних органів;
- Прийняття управлінських рішень.

Згідно з чинним законодавством продукція вважається реалізованою після передачі її покупцеві й оформлення відповідних розрахункових документів. Положенням «Про форму та зміст розрахункових документів», затвердженим наказом Державної податкової адміністрації України від 21.01.2016 № 13 (Із змінами, внесеними згідно з Наказами Міністерства фінансів № 329 від 08.06.2021), зареєстрованим в Міністерстві юстиції України 11 лютого 2016 р. за № 220/28350 , визначено форми і зміст розрахункових документів, які повинні видаватися при здійсненні розрахунків суб'єктами підприємницької діяльності для підтвердження факту продажу (повернення) товарів, надання послуг, отримання (повернення) коштів, крім розрахунків з купівлі-продажу іноземної валюти.[30]

Документальне оформлення процесу реалізації продукції (робіт, послуг) залежить від характеристики самої продукції, мети її реалізації та специфіки цього процесу. зазвичай цей процес включає кілька етапів, які зображені на рис.2.5.:

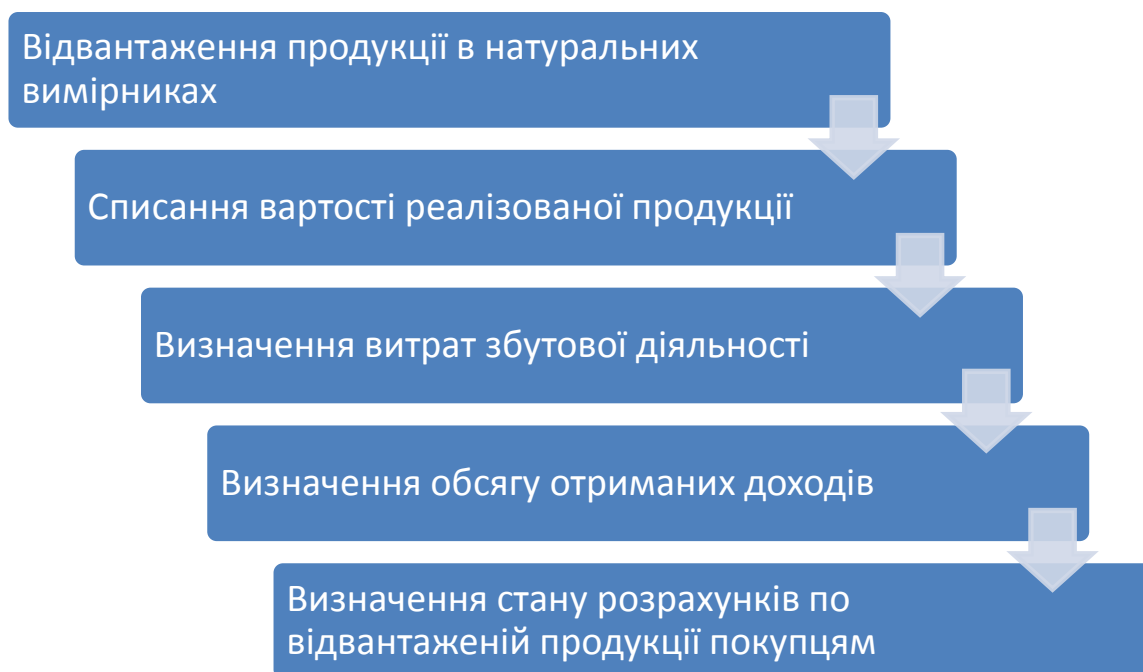

Рис. 2.5. Етапи процесу реалізації

Відвантаження продукції в натуральних вимірниках - це перший крок, де продукція передається покупцеві або доставляється на місце призначення.

Списання вартості реалізованої продукції - на цьому етапі відбувається фіксація витрат, пов'язаних з виготовленням послуг, що надаються, які стягуються з вартості продукції.

Визначення витрат збутової діяльності - це аналіз і фіксація всіх витрат, пов'язаних із збутом продукції, включаючи витрати на рекламу, доставку тощо.

Визначення обсягу отриманих доходів - цей етап забезпечує отримання суми грошей, отриманих від реалізації продукції.

Визначення стану розрахунків по відвантаженій продукції покупцям - це оцінка того, скільки грошей покупці заплатили підприємству за отримання продукції.

Зазначені етапи можуть відрізнятися у залежності від конкретного бізнес-процесу та його особливостей.

Бухгалтерські документи мають велике економічне та правове значення. Економічне значення бухгалтерських документів виникає в тому, що вони надають оперативну інформацію, необхідну для ефективного управління підприємством. Ці документи допомагають розгорнути фінансовий стан компанії, контролювати

витрати, планувати доходи та витрати, приймати стратегічні рішення щодо розвитку бізнесу.

Правове значення бухгалтерських документів відображається в підтвердженні законності та обґрунтованості господарських операцій. Ці документи служать, як юридичні докази у випадку виникнення претензії або аудиту. Вони підтверджують фактичні операції і відображають їх у відповідності з вимогами законодавства.

Для забезпечення достовірного та ефективного первинного обліку на підприємстві необхідно встановити чіткий порядок організації створення та обробки інформаційних документів. Це можна здійснити шляхом введення графіка документообігу на підприємстві.

Головна мета впровадження ефективного документообігу на підприємствах виникає у прискоренні руху інформації, що міститься в документах. Чим швидше буде організований процес обробки документів на підприємстві, тим більш ефективним стане робочий процес для користувачів. Вони додатково отримуватимуть інформацію вчасно, що дозволить їм приймати управлінські рішення на підставі актуальних даних і забезпечити постійний контроль над фінансово-господарською діяльністю підприємства.

У графіку документообігу вказуються дати створення або отримання документів від інших підприємств або установ, дати прийняття їх для відображення в облік, дати передачі їх для обробки та архівування. Цей графік формується у вигляді таблиці і додається до Положення про облікову політику підприємства. У ньому вказуються перелік робіт, які забезпечуються повними структурними підрозділами підприємства, а також інформація про виконавців та їх посади, взаємозв'язок між роботами та терміни їх виконання. Це повністю організовує і керує процесом обробки документів для забезпечення ефективного первинного обліку на підприємстві.

Отже, первинний та зведений облік процесу реалізації на підприємстві створений на основі господарських договорів і первинних документів, які підтверджують факт виконання господарських операцій. Господарські договори та первинні документи, такі як товарно-транспортні накладні, акти, рахунки-фактури

та інші, грають важливу роль у веденні обліку і можуть відстежувати всі фінансові та господарські операції, пов'язані з реалізацією продукції чи послуг.

2.3. Синтетичний і аналітичний облік операцій з реалізації сільськогосподарської продукції

У ТОВ «XXXXX» синтетичний облік розрахунків з покупцями та замовниками організований у відповідності з вимогами П(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість» 31] та на основі Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, затвердженого Наказом Мінфіну України від 30 листопада 1999р. № 291.[19]

Значну частину виробленої продукції підприємство ТОВ «XXXXX» реалізовує, переважно, покупцям та замовникам. Вони можуть розраховуватися з підприємством за продукцію перед її отриманням (передоплата), в момент отримання (розрахунок готівкою) та після відвантаження (післяоплата). Підприємства, які випускають продукцію у великих обсягах і зацікавлені у її швидкій реалізації або розширенні ринків збуту, можуть іти на поступки своїм покупцям щодо терміну оплати. Протягом терміну, початком виникнення якого вважається дата відпуску продукції, а кінцем — дата оплати покупцем раніше отриманої продукції, у підприємства на суму реалізованої продукції буде існувати дебіторська заборгованість.

На рис.2.6. зображено основні рахунки бухгалтерського обліку на яких ведеться облік реалізації сільськогосподарської продукції, а також товарів, робіт послуг.

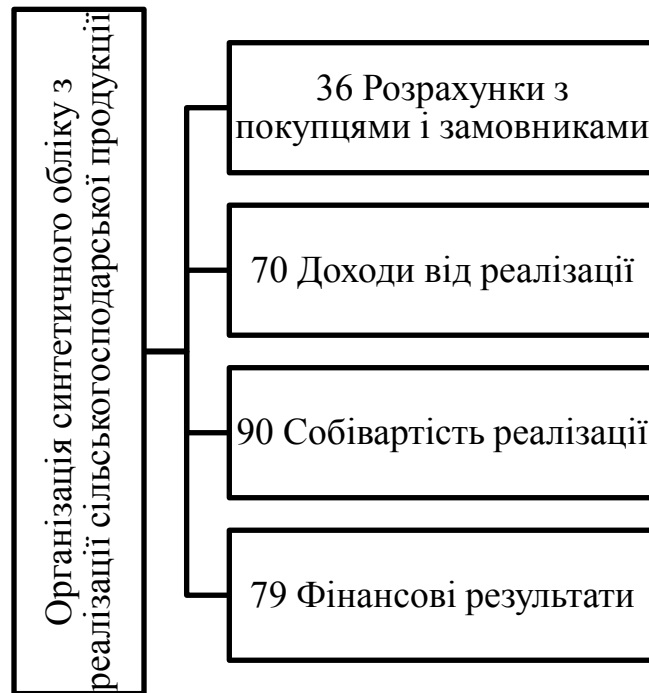

Рис.2.6. Синтетичний облік реалізації сільськогосподарської продукції

По дебету рахунку 36 «Розрахунки з покупцями та замовниками» на підприємстві ТОВ «XXXXX» відображається продажна вартість реалізованої продукції, товарів, виконаних робіт, наданих послуг (у тому числі на виконання бартерних контрактів), яка включає податок на додану вартість, акцизи та інші податки, збори (обов'язкові платежі), що підлягають перерахуванню до бюджетів та позабюджетних фондів та включені у вартість реалізації, по кредиту — сума платежів, які надійшли на рахунки підприємства в банківських установах, у касу та інші види розрахунків. Надаючи послуги, ТОВ «XXXXX» отримує дохід, у результаті чого виникає податкове зобов'язання. Для синтетичного обліку ПДВ підприємством використовується субрахунок 641 «Податкове зобов'язання».

Дебетове сальдо рахунку відображає заборгованість покупців та замовників за одержану продукцію (роботи, послуги). Рахунок 36 «Розрахунки з покупцями і замовниками» призначений для узагальнення інформації про розрахунки з покупцями і замовниками. Рахунок 36 «Розрахунки з покупцями і замовниками» кредитується в кореспонденції з рахунками обліку коштів, розрахунків на суми платежів, що надійшли, (включаючи суми отриманих авансів) і т.п. При цьому суми отриманих авансів і попередньої оплати враховуються обособлено. Якщо за

отриманим векселем, що забезпечує заборгованість покупця (замовника), передбачений відсоток, то в міру погашення цієї заборгованості робиться запис по дебету рахунка 31 «Рахунка в банках» і кредиту рахунка 36 «Розрахунки з покупцями і замовниками»; (на суму погашення заборгованості) і 74 «Інші доходи» (на величину відсотка).

Облік розрахунків з покупцями і замовниками в рамках групи взаємозалежних організацій, про діяльність якої складається зведена бухгалтерська звітність, ведеться на рахунку 36 «Розрахунки з покупцями і замовниками» обособлено.

У цілому можна сказати, що рахунок 36 «Розрахунки з покупцями і замовниками» дзеркально відбиває в підприємстві ТОВ «XXXXX» факти господарського життя, що реєструються покупцем по рахунку 63 «Розрахунки з постачальниками і підрядчиками». В таб.2.9. відображено типові господарські операції в ТОВ «XXXXX» реалізації товарів та надання послуг.

Таблиця 2.9.

**Господарські операції з реалізації сільськогосподарської продукції в
ТОВ «XXXXX»**

№	Зміст господарської операції	Дт	Кт	Сума
1	Надано послуги ТОВ «ГАЛИЧ ЕКОФРУКТ»	36	703	35510,00
	Нараховано ПДВ	703	641	5918,33
2	Надано послуги дочірньому підприємству «ЯМНИЦЯ»	36	703	117895,72
	Нараховано ПДВ	703	641	19649,29
3	Надано послуги ТОВ «ДЕЛЬТА СІДЗ»	36	703	760003,15
	Нараховано ПДВ	703	641	126667,19
4	Надано послуги ТОВ «АЛЬФА СМАРТ АГРО»	36	703	30400,00
	Нараховано ПДВ	703	641	5066,67

Продовження таблиці 2.9.

5	Надано послуги ТОВ «ЗАХІДНА АГРОВИРОБНИЧА КОМПАНІЯ»	36	703	15736,38
	Нараховано ПДВ	703	641	2622,73
6	Реалізовано товари ТОВ «СПЕЦАГРОПРОЕКТ»	36	703	61981,92
	Нараховано ПДВ	703	641	10330,32
7	Реалізовано товари Фермерському господарству «Ранок»	36	703	72230,40
	Нараховано ПДВ	703	641	12038,40
8	Реалізовано товари ТОВ «РАЙЗ-СХІД»	36	703	19799,52
	Нараховано ПДВ	703	641	3299,92
9	Реалізовано товари ТОВ «ПОДІЛЛЯ АГРОПРОДУКТ»	36	703	15940,80
	Нараховано ПДВ	703	641	2656,80
10	Реалізовано товари ТОВ «АГРО-КРАЙ»	36	703	3564,00
	Нараховано ПДВ	703	641	594,00

Рахунок 70 «Доходи від реалізації» призначений для обліку доходів, отриманих від продажу готової продукції, товарів, робіт і послуг. Він також містить у собі інформацію про суму наданих знижок покупцям та інші вирахування з доходу. Облік коштів є для ведення фінансового обліку та визначення цих фінансових результатів підприємства в контексті його реалізаційної діяльності.

Таблиця 2.10.

Субрахунки до рахунка 70 «Доходи від реалізації»

Рахунок	Субрахунки
70 «Доходи від реалізації»	701 «Дохід від реалізації готової продукції»
	702 «Дохід від реалізації товарів»

Продовження таблиці 2.10

	703 «Дохід від реалізації робіт і послуг»
	704 «Вирахування з доходу»
	705 «Перестраховування»

Субрахунки 701-703 фіксують збільшення (отримання) доходу, коли їх кредитують. За дебетом на цих субрахунках відображаються суми належних непрямих податків, таких як акцизний збір, податок на додану вартість та інші, які передбачені законодавством. Також на цих рахунках можуть бути записані суми в порядку закриття, і ці суми перераховуються на рахунок 79 «Фінансові результати».

Субрахунок 701 «Дохід від реалізації готової продукції» служить для загальної інформації про доходи, отримані від реалізації готової продукції.

Субрахунок 702 «Дохід від реалізації товарів» використовується для узагальнення інформації про доходи, отримані від реалізації товарів.

Субрахунок 703 «Дохід від реалізації робіт і послуг» призначений для узагальнення інформації про доходи, отримані від реалізації робіт і послуг, його використовують підприємства та організації, які надають такі послуги.

Субрахунок 704 «Вирахування з доходу» використовується для відображення за дебетом сум надходжень, отриманих за договорами комісії, агентськими та іншими аналогічними договорами на отримання комітентів або принципалів. Сюди входять суми, отримані після дати реалізації знижок покупцям, вартість купленої продукції і товарів, а також інші суми, які підлягають вирахуванню з доходу.

За кредитом субрахунка 704 здійснюється списання дебетових оборотів на рахунок 79 «Фінансові результати», що дозволяє відображати вирахування з доходу та визначати чистий фінансовий результат підприємства.

Багатогалузеві сільськогосподарські підприємства можуть вести різні види діяльності, включаючи вирощування та відгодівлю тварин, надання послуг,

виконання робіт, а також торговельну діяльність. В такому випадку, на підприємстві використовують всі вищезазначені субрахунки рахунку 70 «Доходи від реалізації». Якщо ці підприємства займаються більшими видами діяльності та реалізують різні види продукції, для обліку доходів від реалізації є доцільним вести аналітичний облік, де фіксується окремо за видами (групами) продукції, товарів, робіт, послуг і напрямками реалізації. Це дозволяє підприємству визначити, з якої діяльності отримано дохід і які напрямки реалізації є найбільш прибутковими для бізнесу. Доходи від реалізації готової продукції можуть бути розділені на різні групи та напрямки для більш детального аналізу.

Групи доходів від реалізації готової продукції:

- ✓ Доходи від продажу продукції рослинництва.
- ✓ Доходи від продажу продукції тваринництва.
- ✓ Доходи від продажу продукції, яка була піддана переробці і виготовлені з її товари.
- ✓ Доходи від продажу поточних біологічних активів, пов'язаних з тваринництвом.

Крім того, можна виділити наступні напрямки отримання доходів від реалізації готової продукції:

- ✓ Доходи від продажу сільськогосподарської продукції для державних та регіональних потреб.
- ✓ Доходи від продажу сільськогосподарської продукції через мережу пунктів заготівлі та обслуговуючих сільськогосподарських кооперативів.
- ✓ Доходи від продажу сільськогосподарської продукції на ринку.
- ✓ Доходи від продажу сільськогосподарської продукції за допомогою товарообмінних (бартерних) операцій.
- ✓ Доходи від продажу готової продукції за іншими різними напрямками.

Ця деталізація дозволяє підприємству відстежувати та аналізувати, з яких галузей та напрямків реалізації отримується дохід, що сприяє кращому управлінню фінансовою діяльністю.

В таб. 2.11. вказано з кредитом яких рахунків кореспондує Дт 70 «Доходи від реалізації»

Таблиця 2.11.

Дт 70 «Доходи від реалізації» кореспондує з Кт таких рахунків

Дт	Кт
70 «Доходи від реалізації»	36 «Розрахунки з покупцями та замовниками»
	64 «Розрахунки за податками й платежами»
	68 «Розрахунки за іншими операціями»
	79 «Фінансові результати»

Для бухгалтерського обліку собівартості реалізованої готової продукції, товарів, робіт та послуг призначено рахунок 90 «Собівартість реалізації».

В таб.2.15. вказано з дебетом яких рахунків кореспондує Кт 70

Таблиця 2.12.

Кт 70 «Доходи від реалізації» кореспондує з дебетом таких рахунків

Дт	Кт
14 «Довгострокові фінансові інвестиції»	70 «Доходи від реалізації»
30 «Каса»	
31 «Рахунки в банках»	
34 «Короткострокові векселі одержані»	
36 «Розрахунки з покупцями та замовниками»	
37 «Розрахунки з різними дебіторами»	

63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками»	
66 «Розрахунки за виплатами працівникам»	
68 «Розрахунки за іншими операціями»	
69 «Доходи майбутніх періодів»	
79 «Фінансові результати»	

Для обліку собівартості продукції, товарів, робіт і послуг, які були реалізовані, використовують рахунок 90 «Собівартість реалізації».

Дебет рахунка 90 відображає вартість продукції та додаткових біологічних активів, які були реалізовані, та їх оцінену справедливую вартість, знижену на очікувані витрати.

Кредит рахунка 90 використовується для списання фактичної собівартості реалізованих робіт, послуг і товарів (без торгових цін) у порядку закриття дебетових оборотів на рахунок 79 «Фінансові результати»

Субрахунки рахунка 90 «Собівартість реалізації» вказані в таб.

Таблиця 2.13.

Субрахунки рахунка 90 «Собівартість реалізації»

Рахунок	Субрахунки
Рахунок 90 «Собівартість реалізації»	901 «Собівартість реалізованої готової продукції»
	902 «Собівартість реалізованих товарів»
	903 «Собівартість реалізованих робіт і послуг»
	904 «Страхові виплати»

Адміністративні витрати, витрати на збут та інші операційні витрати не враховуються при розрахунковій сумі собівартості реалізованої сільськогосподарської продукції та поточних біологічних активів.

Замість цього, інформація про ці види витрат узагальнюється на відповідних рахунках обліку витрат за звітний період:

- Рахунок 92 «Адміністративні витрати» відображає адміністративні витрати, пов'язані з управлінням та адмініструванням підприємства.
- Рахунок 93 «Витрати на збут» включає витрати, які пов'язані зі збутом продукції та послуг, наприклад, витрати на рекламу, доставку, оплату торговельних агентів тощо.
- Рахунок 94 «Інші витрати операційної діяльності» відображають інші витрати відносяться до адміністративних витрат на збут.

Ці рахунки допомагають підприємству відслідковувати та аналізувати операційні витрати, але вони не впливають на визначення собівартості продукції.

При впорядкуванні аналітичного обліку на рахунку 90 «Собівартість реалізації», слідкуючи за тим самим підходом, який використовується при організації аналітичного обліку на рахунку 70 «Доходи від реалізації». Це означає, що аналітичні рахунки, які створено підприємством для розширення облікової інформації, повинні бути ідентичними на обох рахунках, як за напрямками реалізації, так і за видами реалізованої продукції, товарів, робіт і послуг.

В таб. 2.14. зазначено з кредитом яких рахунків кореспондує Дт 90 «Собівартість реалізації»

Таблиця 2.14.

Дт 90 «Собівартість реалізації» кореспондує з Кт таких рахунків

Дт	Кт
90 «Собівартість реалізації»	21 «Поточні біологічні активи»
	23 «Виробництво»
	26 «Готова продукція»
	27 «Продукція сільськогосподарського виробництва»
	28 «Товари»

Облік відокремлення допомагає забезпечити більшу прозорість і точність в управлінні собівартістю та дозволить вести окремий облік для кожного виду продукції та біологічних активів.

Правильний метод ведення аналітичного обліку залежить від конкретних характеристик і особливостей діяльності підприємства. Організований належним чином синтетичний та аналітичний облік є важливою передумовою для ефективного ведення фінансового та управлінського обліку, а також для проведення аналізу, планування та контролю.

Для належної організації аналітичного обліку витрат продукції на сільськогосподарських підприємствах необхідно мати чітку номенклатуру об'єктів, облік видів біологічних активів і видів сільськогосподарської продукції. Цей облік ведеться для кожного окремого об'єкта обліку і відображається в розрахункових статтях. Важливо отримати не лише витрати, але й вихід продукції для визначення собівартості різних видів продукції.

У практиці сільськогосподарських підприємств, часто обмежуються використанням основних аналітичних рахунків, без докладного розчленування. Проте, для отримання конкретних даних про витрати виробництва та собівартість кожного виду продукції, застосовують більш деталізований аналітичний облік для кожного рахунку фінансового (управлінського) обліку. Це дозволяє отримати більш точну та конкретизовану інформацію про структуру витрат, товарність, собівартості різних видів біологічних активів і сільськогосподарської продукції.

Для більш точної і достовірної облікової інформації використовують журнально-ордерну форму обліку. Журнально-ордерна форма обліку є найбільш детальною і точною формою бухгалтерського обліку. Вона дозволяє забезпечити достовірну і повноту облікової інформації, що необхідна для прийняття ефективних управлінських рішень.

При журнально-ордерній формі бухгалтерського обліку аналітичний і синтетичний облік здійснюється в єдиній системі реєстрів. У журналах-ордерах ведеться хронологічний запис господарських операцій, а в відомостях - систематичний. До окремих журналів-ордерів додаються аналітичні дані, які

деталізують проведені записи. На рис.2.7. зображено сутність та процес журнально-ордерної форми обліку.

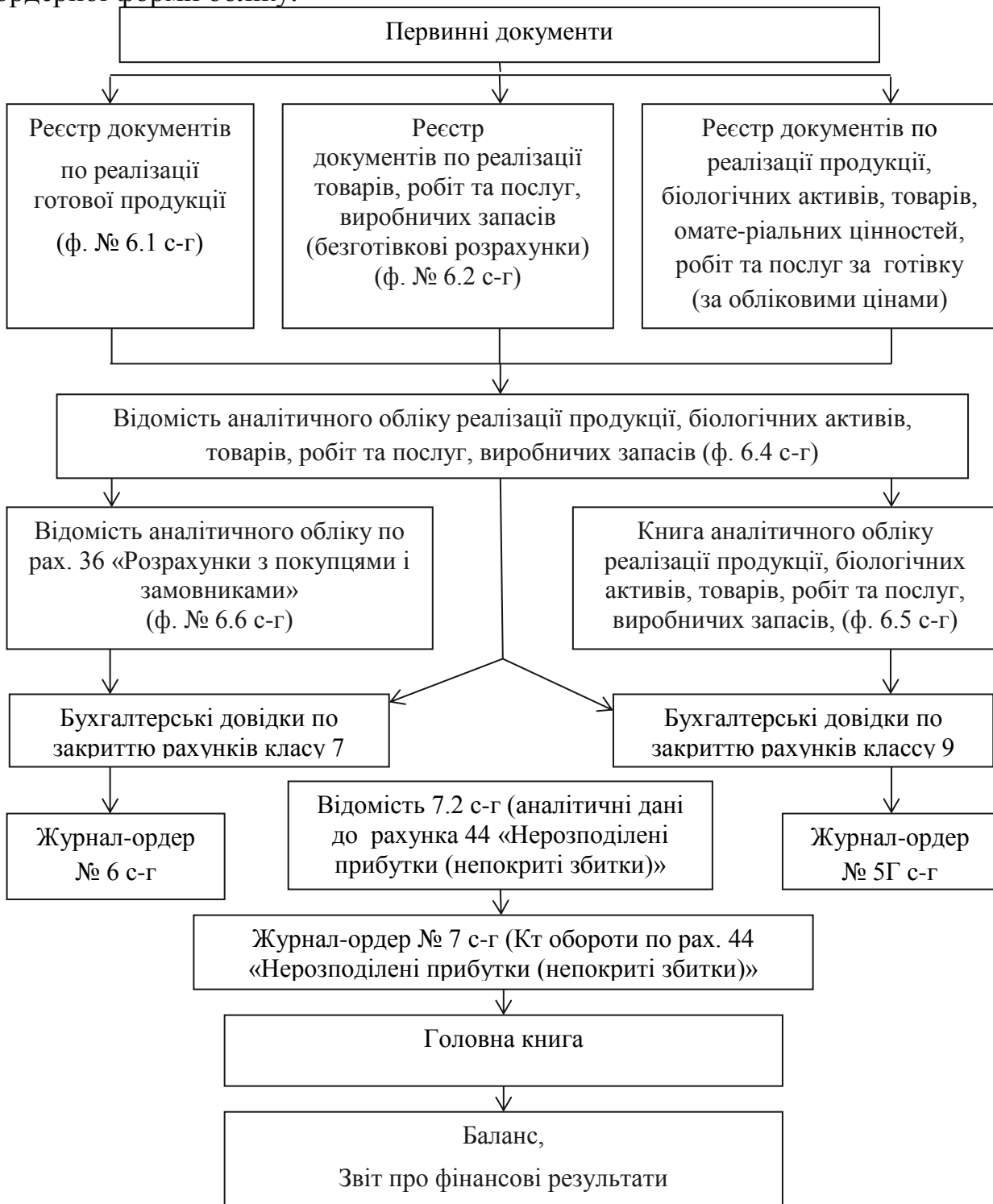

Рис. 2.7. Документальне забезпечення операцій із реалізації сг продукції у ТОВ «XXXXX».

Журнали-ордери є нагромаджувальними регістрами, тобто в них накопичуються записи господарських операцій за певний період. Вони побудовані

за кредитовою ознакою, тобто в них відображаються записи по кредиту одного або декількох синтетичних рахунків в дебет кореспондуючих з ним рахунків.

Журнально-ордерна форма обліку забезпечує повноту і точність обліку, дозволяє здійснювати контроль за господарською діяльністю, сприяє аналізу господарської діяльності. Саме тому на підприємствах необхідно використовувати журнально-ордерну форму обліку.

2.4. Облік оподаткування ПДВ операцій з реалізації сільськогосподарської продукції

Операції реалізації продукції є важливою частиною господарської діяльності будь-якого підприємства. Вони є джерелом доходів для підприємства, а також дозволяють задовольнити потреби споживачів. Відповідно до Податкового кодексу України, об'єктом оподаткування ПДВ є операції з постачання товарів, робіт, послуг, місце постачання яких розташоване на митній території України. Таким чином, операції реалізації сільськогосподарської продукції є основною базою для нарахування ПДВ.

Податок на додану вартість (ПДВ) - це непрямий податок, який сплачується споживачем у вигляді надбавки до ціни товару, роботи або послуги. ПДВ є обов'язковим до сплати для всіх суб'єктів господарювання, які здійснюють постачання товарів, робіт або послуг на території України, за винятком пільгових і звільнених осіб.

На рис.2.8. відображено систему обліку податку на додану вартість.

Рис.2.8. Система обліку податку на додану вартість

ПДВ сплачується за кожну ланку виробничого циклу, а не лише за кінцевий продукт. Це означає, що виробник, який придбав товари або послуги для виробництва своїх товарів або послуг, має право на відрахування ПДВ, сплаченого в попередніх ланках виробничого циклу.

База оподаткування ПДВ - це вартість товарів, робіт або послуг, на яку нараховується ПДВ. База оподаткування визначається з урахуванням знижок, надбавок, комісій та інших доплат, які безпосередньо пов'язані з постачанням товарів, робіт або послуг.

В Україні діє дві ставки ПДВ: 20% і 14%. Ставка ПДВ залежить від виду товару, роботи або послуги.

14% ставка ПДВ - це ставка податку на додану вартість, яка застосовується до операцій з реалізації сільськогосподарської продукції в Україні. Ця ставка діє з 1 березня 2021 року.

До операцій з реалізації сільськогосподарської продукції, до якої застосовується 14% ставка ПДВ, належать такі види продукції:

- постачання пшениці, ячменю, кукурудзи, соняшнику, сої, цукрових буряків, картоплі, молока, м'яса, яєць, риби та інших видів сільськогосподарської продукції;
- постачання сільськогосподарської продукції, яка була попередньо упакована, якщо така продукція відноситься до тієї ж самої товарної позиції згідно з УКТ ЗЕД як в упакованому, так і в неупакованому вигляді.

Можна розглянути приклад, у якому випадку застосовується ставка ПДВ 14% . Припустимо , що підприємство вирощує кукурудзу, а потім реалізовує переробному підприємству, яке робить з неї кукурудзяну муку, то в обох випадках буде застосовуватися ставка ПДВ 14%, адже кукурудза і кукурудзяне борошно відносяться до однієї товарної позиції згідно з УКТ ЗЕД.

Ставка ПДВ у розмірі 14% була введена для того, щоб стимулювати розвиток сільського господарства та знизити податкове навантаження з суб'єктів господарювання, які займаються постачанням сільськогосподарської продукції

Сума ПДВ, яку підприємство має право відняти від свого податкового зобов'язання є податковим кредитом. Податковий кредит виникає, коли підприємство купляє товари, роботи або послуги у іншого платника ПДВ.

Податковий кредит формується на основі сум податків, які були сплачені або нараховані платником податку в звітному періоді у зв'язку з придбанням товарів, робіт або послуг.

Таблиця 2.15.

Типові господарські операції обліку податкового кредиту

№	Господарські операції	Дт	Кт	Сума
<i>Якщо першою подією є оприбуткування</i>				
1	Отримано добрива від постачальників	208	631	2200
2	Відображено податковий кредит	641	631	366,7
3	Перераховано постачальникам кошти за добрива	631	311	2200

Продовження таблиці 2.15.

<i>Якщо першою подією є видача авансу</i>				
	Перераховано аванс постачальникам	371	311	3100
	Отримано податкову накладну від постачальників	641	644	516,7
	Отримано добрива від постачальників	208	631	3100
	Погашено заборгованість постачальників	631	371	3100

Сума ПДВ, яку підприємство зобов'язане сплатити до бюджету називається податкове зобов'язання. Податкове зобов'язання - це сума податку, яка платнику податку нарахована в звітному періоді внаслідок продажу товарів, робіт або послуг. Виникнення податкового зобов'язання у зв'язку з продажем товарів (робіт, послуг) визначається на підставі певних подій, що відбулися раніше. Датою нарахування податкового зобов'язання вважається:

- дата зарахування коштів від покупця на банківський рахунок платника податку або дата отримання готівки в касі, якщо товари реалізовані за готівку;
- дата відвантаження товарів або дата оформлення документа, який підтверджує виконання робіт чи послуг платником податку. Ця дата може бути використана як підстава для визначення моменту виникнення податкового зобов'язання у випадку відсутності оплати з моменту поставки.

Таблиця 2.16

Типові господарські операції обліку податкових зобов'язань

№	Господарські операції	Дт	Кт	Сума
<i>У випадку, якщо перша подія – зарахування коштів</i>				
1	Отримано передоплату від покупця	311	681	2000

Продовження таблиці 2.16

2	Нараховано податкове зобов'язання з ПДВ	643	641	245,6
3	Відвантажено сільськогосподарську продукцію	36	701	2000
4	Відображено розрахунки з ПДВ	701	643	245,6
5	Здійснено залік заборгованостей	681	361	2000
<i>У випадку, якщо перша подія – це відвантаження продукції</i>				
1	Відвантажено продукцію	361	701	2700
2	Наразоване податкове зобов'язання з ПДВ	701	641	331,6
3	Отримано оплату за продукцію	311	361	2700

ПДВ сплачується лише за додану вартість, створену на кожній ланці виробничого циклу.

Суб'єкти господарювання, які є платниками ПДВ, зобов'язані подавати звітність з ПДВ до податкових органів. В Україні податкова накладна є основним первинним документом для правильного розрахунку ПДВ. Цей документ підтверджує виникнення податкового зобов'язання у платника податку при продажу товарів, робіт або послуг, і одночасно підтверджує право на податковий кредит у покупця - платника податку, коли він придбав товари, роботи чи послуги.

Податкова накладна містить інформацію про продавця, покупця, вид товарів або послуг, їх кількість, ціну та суму оподаткування, розмір ПДВ та інші необхідні дані для правильного розрахунку та обліку податку на додану вартість. Цей документ відіграє ключову роль в системі обліку ПДВ, оскільки на його основі проводяться розрахунки податку, як для платника податку, так і для органів податкового контролю.

Податкова накладна також є важливим елементом для підтвердження витрат на оподатковані послуги чи товари, що може бути використано у податкових звітах платників податку на додану вартість.

Форма та правила заповнення податкової накладної узгоджені з наказом Міністерства фінансів України № 1379 від 1 листопада 2011 року. Цей документ встановлює вимоги до заповнення і оформлення податкової накладної, яка є

основою для ведення аналітичного обліку розрахунків з податку на додану вартість (ПДВ). Податкова накладна виконує подвійну функцію як первинний податковий документ, а також як документ для розрахунків.

Всі податкові накладні реєструються у спеціальному Реєстрі виданих та отриманих податкових накладних, зображено на рис.2.9. Цей аналітичний реєстр виступає як групувальний засіб у податковому обліку, оскільки в ньому зберігаються та акумулюються суми податкових зобов'язань і податкового кредиту за звітний період, а також нараховані підсумки.

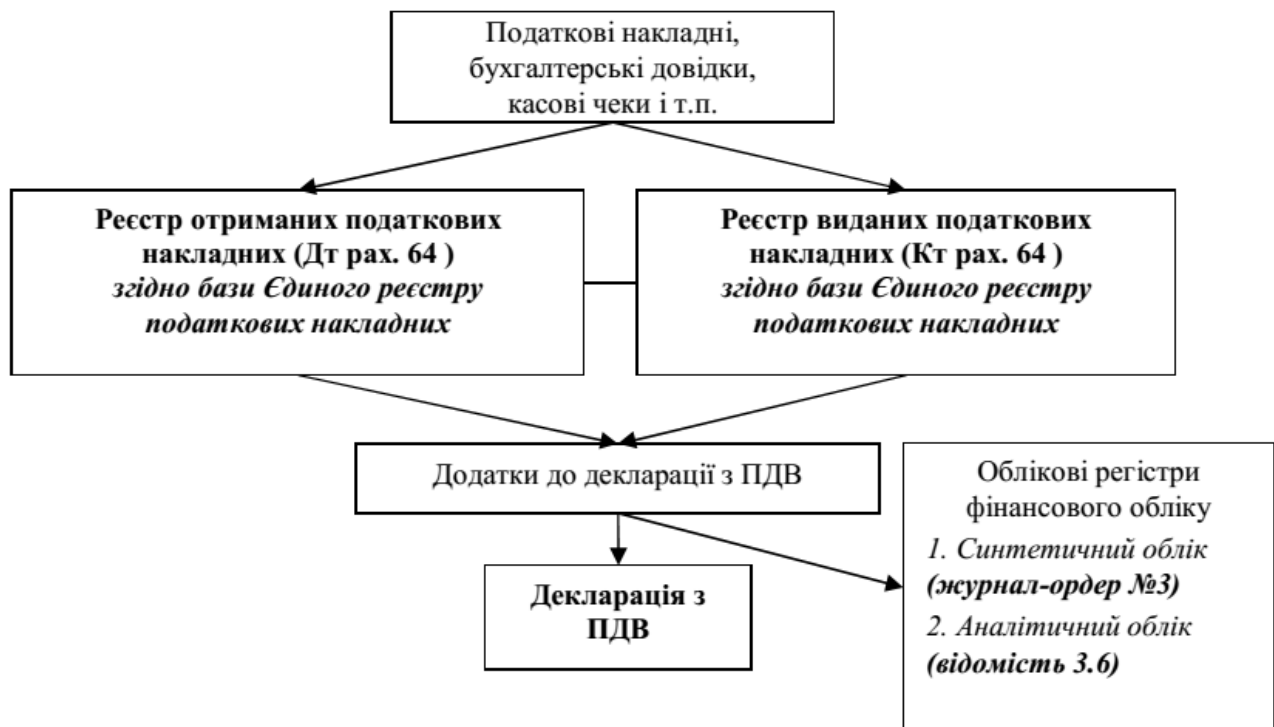

Рис.2.9. Система подання податкових документів до Податкової служби

Цей реєстр надає зручну можливість контролювати та аналізувати динаміку податкових зобов'язань та кредитів з ПДВ. Він є важливим інструментом для оцінки фінансових обов'язків та прав платників ПДВ впродовж певного періоду. Також податкова накладна є основою для здійснення записів у реєстри аналітичного обліку щодо розрахунків з ПДВ і є базою для групування операцій у податковому обліку, пов'язаних із формуванням сум податкового кредиту та податкових зобов'язань з ПДВ.

Податкова накладна визначається як ключовий документ для систематизації та контролю руху товарів, робіт або послуг, що підлягають оподаткуванню ПДВ.

Вона не лише засвідчує факт здійснення операції, але й має важливе значення для обліку податкових зобов'язань та кредитів з ПДВ.

Облік ПДВ на підприємстві ведеться на рахунках бухгалтерського обліку. Для узагальнення інформації про розрахунки підприємства за усіма видами платежів до бюджету призначений рахунок 64 «Розрахунки за податками й платежами».

За кредитом рахунку 64 відображаються нараховані платежі до бюджету, за дебетом - належні до відшкодування з бюджету податки, їх сплата, списання тощо.

Субрахунки рахунку 64:

- 641 «Розрахунки за податком на додану вартість» - відображаються нараховані суми ПДВ, що підлягають сплаті до бюджету, а також суми ПДВ, які підлягають відшкодуванню з бюджету.
- 642 «Розрахунки з податку на прибуток» - відображаються нараховані суми податку на прибуток, що підлягають сплаті до бюджету, а також суми податку на прибуток, які підлягають відшкодуванню з бюджету.
- 643 «Податкові зобов'язання з ПДВ» - відображаються нараховані суми ПДВ, які підлягають сплаті до бюджету.
- 644 «Податкові зобов'язання з податку на прибуток» - відображаються нараховані суми податку на прибуток, які підлягають сплаті до бюджету.

Наприкінці звітного періоду підприємство має провести розрахунки ПДВ і визначити суму ПДВ, яку необхідно сплатити до бюджету. Для цього необхідно порівняти суму податкового кредиту та суму податкового зобов'язання. Різниця між податковим зобов'язанням та податковим кредитом є сумою ПДВ, яку підприємство має сплатити до бюджету.

Якщо сума податкового зобов'язання перевищує суму податкового кредиту, тобто кредитовий оборот (кількість коштів, що надійшли на рахунок) перевищує дебетовий оборот (сума коштів, які були списані з рахунку), це означає, що сума

різниці представляє собою суму ПДВ, яка підлягає сплаті до бюджету підприємством.

Щоб внести цю суму ПДВ до бухгалтерських записів, виконується наступний запис:

Дт 641 «Розрахунки за податками» (або «Розрахунки з ПДВ»)

Кт 311 «Поточні рахунки в національній валюті»

Цей запис відображає операцію списання суми ПДВ з рахунку 641 і перерахування цієї суми на поточний рахунок в національній валюті для подальшої сплати цього податку до бюджету.

У підсумку, ПДВ сплачується лише за додану вартість, створену на кожній ланці виробничого циклу.

Якщо сума податкового кредиту перевищує суму податкового зобов'язання, тобто дебетовий оборот перевищує кредитовий оборот, то підприємство має сплатити до бюджету різницю між цими сумами. Щоб відобразити цю суму в бухгалтерських записах використовують таку кореспонденцію:

Дт 311 «Поточні рахунки в національній валюті»

Кт 641 «Розрахунки за податками» (або «Розрахунки з ПДВ»)

Податок на додану вартість (ПДВ) в Україні обліковується відповідно до Інструкції з бухгалтерського обліку податку на додану вартість, яка була затверджена наказом Міністерства фінансів України від 1 липня 1997 року № 141. Ця Інструкція встановлює правила та порядок обліку ПДВ для платників цього податку. Вона містить вказівки щодо обліку операцій з ПДВ, визначення об'єктів оподаткування, розрахунку суми податку, порядку складання звітності щодо ПДВ тощо. Інструкція є важливим документом для підприємств та організацій, які здійснюють операції, що підлягають оподаткуванню ПДВ, оскільки вона визначає правила його обліку відповідно до законодавства України.

Знання тонкощів та нюансів ПДВ є важливим для суб'єктів господарювання, які здійснюють постачання товарів, робіт або послуг на території України. Це допоможе уникнути помилок у розрахунку ПДВ і штрафів з боку податкових органів.

РОЗДІЛ 3

НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОДУКЦІЇ

3.1. Вплив обліково-аналітичного забезпечення на управління процесом реалізації сільськогосподарської продукції

Забезпечення підприємства економічною аналітикою – це важлива складова стратегічного управління, яка обґрунтовується на зборах, аналізі та використанні економічної інформації для прийняття обґрунтованих управлінських рішень. Це включає в себе широкий спектр методів та інструментів, спрямованих на оцінку фінансової стійкості, прибутковості, ризиків та можливостей підприємства.

Сучасний бухгалтерський облік є системою накопичення, обробки та надання інформації про господарську діяльність підприємства. Ця інформація використовується для підготовки різних видів звітності, зокрема фінансової, управлінської, податкової, статистичної, звітності перед державними органами контролю .

Підсумкова інформація, що міститься в звітності, є основою для прийняття управлінських рішень. Вона використовується для: встановлення норм, нормативів, стандартів, які є орієнтиром для господарської діяльності підприємства; розробки планів і програм розвитку підприємства; забезпечення відповідності фактичних показників плановим; дослідження господарської діяльності підприємства з метою виявлення проблем і розробки заходів щодо їх усунення.

Таким чином, сучасний бухгалтерський облік є важливим інструментом управління підприємством. Він забезпечує керівництво інформацією, необхідною для прийняття ефективних рішень.

Обліково-аналітична система - це система, що ґрунтується на бухгалтерському обліку, включаючи оперативні дані, і використовується для проведення економічного аналізу. Вона використовує різноманітні види інформації, такі як статистична, виробнича, довідкова та інші, для здійснення аналізу фінансових та економічних процесів в організації. Ця система дозволяє не лише

ведення бухгалтерського обліку, а й проведення комплексного аналізу даних для прийняття стратегічних рішень і оптимізації управлінських процесів в компанії.

Обліково-аналітична система вважається сукупністю таких складових, як облік, аналіз та аудит. Зображено на рис.3.1.

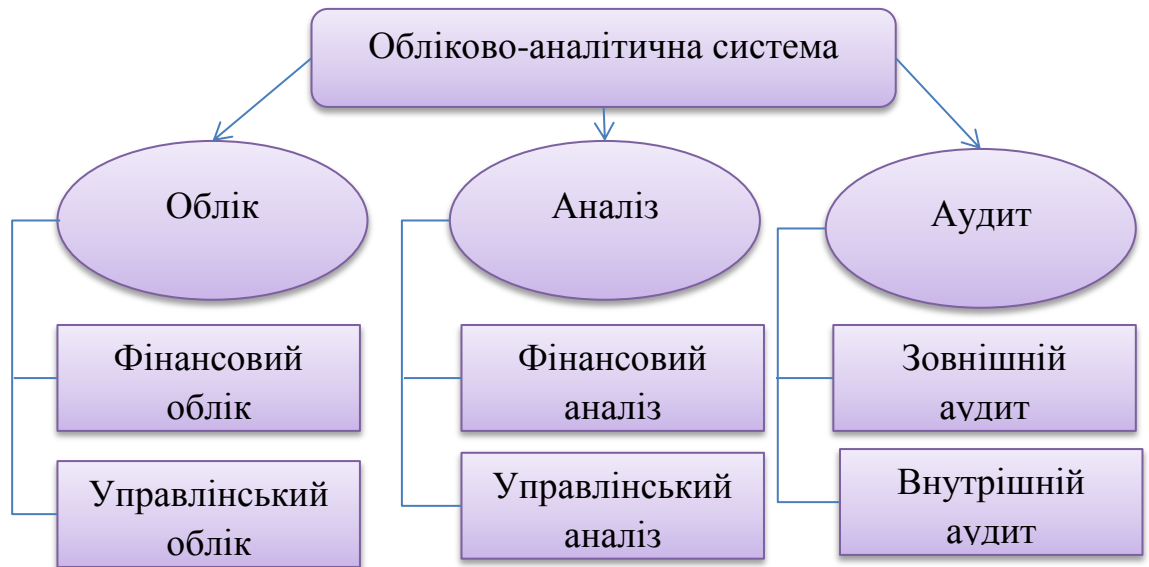

Рис.3.1. Елементи обліково-аналітичної системи

Аналітична функція є важливою складовою обліково-аналітичної системи. Вона забезпечує формування великих масивів інформації про стан і рух виробничо-фінансових активів підприємства. Ця інформація використовується для оцінки ефективності господарської діяльності підприємства, виявлення проблем і розробки заходів щодо їх усунення.

Аудит - це незалежний процес, який проводиться з метою оцінки достовірності і повноти інформації, що міститься в облікових документах. Аудитор збирає і аналізує дані про господарські явища і факти, щоб визначити, чи відповідають вони встановленим критеріям.

Таким чином, облік, аналіз та аудит є важливими інструментами управління підприємством. Вони забезпечують керівництво інформацією, необхідною для прийняття ефективних рішень.

Основні завдання обліково-аналітичної системи полягають у:

- систематичному та точному відображенні фінансової та нефінансової інформації щодо операцій, руху коштів, ресурсів та інших активів у підприємстві.
- створенні аналітичних записів, які дозволяють аналізувати та оцінювати різні аспекти фінансової діяльності підприємства.
- забезпеченні можливості контролю за використанням ресурсів, що включає в себе моніторинг фінансових операцій та їх відповідність стандартам і політиці підприємства.
- забезпеченні надійної інформації, яка допомагає керівництву в прийнятті стратегічних та тактичних рішень.
- підготовці фінансової звітності, яка включає баланс, звіт про прибутки і збитки, звіт про зміни у власному капіталі та грошовий потік.
- допомозі у створенні планів і прогнозів на майбутнє, дозволяючи підприємству здійснювати оптимальне фінансове управління.

Ці завдання формують основу для ефективного ведення бухгалтерського обліку та аналізу фінансової діяльності підприємства.

Економічно-аналітичне забезпечення підприємства базується на різноманітних джерелах інформації, таких як фінансові звіти, внутрішні та зовнішні дані про ринок, витрати виробництва, цінову політику конкурентів та споживчу поведінку. Ця інформація обробляється та аналізується з використанням різноманітних методів, включаючи фінансовий аналіз, SWOT-аналіз, порівняльний та трендовий аналізи.

Результатами такого аналізу є можливість прогнозувати перспективи розвитку, визначати слабкі та сильні сторони підприємства, виявляти ризики та можливості. Це остаточно прийняті оптимальні управлінські рішення з підвищення ефективності виробництва, підвищення конкурентоспроможності та максимізації прибутку.

Економічно-аналітичне забезпечення підприємства – це не лише інструмент управління, але й основа для розробки стратегії розвитку та адаптації до змін у

бізнес-середовищі. Воно є елементом для забезпечення стійкості та успішності підприємства в умовах постійної динаміки ринку.

Управління процесом реалізації дуже залежить від економічно-аналітичного забезпечення підприємства. Адже чим більше підприємство аналізує ринок збуту, тим ефективнішим є процес реалізації. Для ефективної реалізації продукції проводяться різноманітні аналітичні аналізи для забезпечення кінцевого вивчення ринкових умов, конкурентної ситуації та споживчого запиту. Для визначення сильних та слабких сторін, можливостей та загроз підприємства проводять SWOT-аналіз. SWOT-аналіз розпізнає ключові фактори, які можуть вплинути на реалізацію продукції, і дає можливість розробити стратегію, яка використовує можливості та мінімізує загрози для максимізації успіху на ринку.

Вивчення конкурентів, їх стратегій, цінової політики та інших аспектів, що впливають на ринкову долю є дуже важливим аспектом в реалізації підприємством продукції, адже для прибутковості підприємства необхідно покривати витрати на виробництво і реалізацію продукції, але в той же час орієнтуватися на цінову політику і якість продукції конкурентів, адже, якщо якість продукції буде низькою, а ціни високими, то підприємство не витримає конкуренції і практично приречене на банкрутство.

Наступним фактором за яким потрібно слідкувати є дослідження цільової аудиторії, визначення потреб та вимог споживачів. У сучасному світі людство винайшло дуже багато речей, які полегшують життя і існування в суспільстві, але не всі винаходи, які винайшли вчені та науковці були успішними, а все тому, що вони не розраховували попит на дану продукцію. Так само і з реалізацією продукції, якщо грамотно не дослідити попит споживачів можна виростити надлишок певної продукції і недостачу іншої, в результаті чого реалізація не буде досить ефективною і кінцевим результатом буде збиток. Для того, щоб не перетворити прибуткове підприємство у збиткове необхідно регулярно займатися вивченням споживчих тенденцій, попиту та переваг клієнтів. Наприклад, з кожним роком в інформаційному просторі все більше з'являється людей, які ведуть здоровий спосіб життя і тим самим, заохочують і мотивують навколишнє середовище. Така

тенденція також повинна аналізуватися підприємствами ,які займаються сільським господарством. Наприклад, на частині полів, які використовують під посів пшениці можна сіяти жито , збільшувати вирощування курятини на забій, замість жирної свинини. Таким чином ,розширивши спектор своїх пропозицій, підприємство буде мати попит від різного виду покупців, тих які підтримують тенденцію здорового харчування, і тих які не вважають за потрібне змінювати спосіб життя.

Аналіз та визначення витрат на виробництво та реалізацію продукції є ще одним дуже важливим фактором при збуті продукції. Якщо такий аналіз не проводити , можна не досконало оцінити витрати на виробництво і реалізацію і поставити ціну на продукцію, яка не покриває ці витрати .На прикладі нашої країни ми бачимо, що цього року надзвичайно зросли посіви олійних культур та зменшилися зернових, а все тому ,що транспортування зерна за кордон в умовах воєнного стану значно зросло у ціні, тому транспортувати зернові культури не вигідно ,адже ціна транспортування дорівнює ціні транспортованої культури , а от олійні культури вищі у своїй цінній вартості ,тому витрати на їх збут та виробництво повністю покриваються і збут таких видів продукції приносить прибуток підприємству.

Як було вищесказано на транспортування продукції від виробника до покупця затрачається велика сума коштів. Для того, щоб раціонально використовувати кошти на збут, необхідно проводити аналіз підвищення ефективності та зменшення витрат у сфері логістики. Раніше майже вся сільськогосподарська продукція рослинництва в Україні ішла на експорт. Найбільш розвиненим каналом експорту продукції були порти. Адже проаналізувавши витрати на логістику автомобілями і залізницею було визначено, що на далеку відстань менш затратним було перевезти зерно від точки погрузки залізницею до портів, а звідти кораблями через море до покупця. Одним із плюсів такого транспортування було те, що таким способом можна транспортувати в декілька раз більшу кількість продукції, аніж вантажними автомобілями. Тому необхідно аналізувати та оптимізувати ланцюг постачання та знижувати витрати на транспортування продукції.

Одним із факторів, який також впливає на ефективну реалізацію продукції є розробка стратегій просування продукції та рекламних ризиків. Необхідно якісно аналізувати рекламні інтеграції і визначати найбільш ефективніші із них. Також потрібно слідкувати за інформаційним простором та обирати найактуальніші та оновленні види реклам. Насамперед ,необхідно, переконати навколишнє середовище в унікальності виготовленої продукції , якою займається підприємство.

Якщо фірма хоче розширити інформацію про свою продукцію у інфопросторі та приваблювати нових покупців, необхідно іти в ногу з часом. Наприклад, я б пропонувала, заводити сторінки у соціальних мережах (інстаграм, фейсбук, тік-ток і т.п.) і показувати процес вирощування та обробітку продукції, щоб потенційні покупці могли бачити процес зсередини та були переконані у належній якості. Також хорошим маркетинговим ходом я вважаю розігрування різних подарунків із логотипом фірми.

Аналізування відгуків споживачів та контролю якості продукції допомагає підприємству вдосконалюватися та задовольняти потреби та вимоги більшої кількості споживачів.

Вдосконалення - це шлях до розширення підприємства ,тому економічно-аналітичне забезпечення є дуже важливим для розвитку прибутковості підприємства. Ці аналізи допомагають підприємству глибше розвивати своє бізнес-середовище, ефективніше конкурувати та реагувати на зміни на ринку, що в свою чергу покращують стратегію реалізації продукції.

3.2. Альтернативні програми для автоматизованого ведення обліку в сільськогосподарських підприємствах

На сьогоднішній день сучасний рівень розвитку характеризується тим, що всі галузі господарства країни пройшли комп'ютеризацію. Це означає, що стали можливими рішення нових та складних завдань у сфері, обліку, аналізу, контролю та управління. Використання автоматизованих систем управління, комп'ютерів та

автоматизованих робочих місць для бухгалтерів стає стандартом і дозволяє вдосконалити бухгалтерський облік та управлінський процес.

Застосування інструментів інформатизації та автоматизації документообігу на підприємствах значно досягає продуктивності роботи бухгалтерів, аналітиків та управлінців. Це дозволяє збирати оперативні дані про результати господарської діяльності та використовувати їх для створення, редагування та друку різних документів, таких як звіти за квартали, півріччя та рік. Крім того, ця автоматизація дозволяє надавати інформаційні послуги іншим організаціям і різним рівнем управління для оцінки та підвищення ефективності роботи.

Проблема неавтоматизованості обліку реалізації сільськогосподарської продукції на підприємствах є серйозною та часом затратною. У сучасних умовах існує значна кількість різних первинних документів, які важко обробляються на першій стадії цифрового процесу. Процес виготовлення та впровадження цієї первинної документації забирає значну частину робочого часу бухгалтерів, а саме облік реалізації продукції є найбільшою часо- та ресурсозатратною складовою бухгалтерського обліку. Оптимізація та автоматизація процесу обліку реалізації продукції має вирішальне значення для підприємства.

В досліджуваному підприємстві на даний момент користуються програмою 1С «Бухгалтерія», яка є російською програмою, тому в сьогоднішній день через війну в Україні, я вважаю, що це є недоцільним і потрібно шукати альтернативи серед українських або європейських програм. Тому, для підприємства ТОВ «XXXXX» та для всіх інших підприємств, які прагнуть знайти альтернативу 1С, я б пропонувала переглянути перелік запропонованих українських та імпортованих програм, в яких, проаналізувавши, визначила плюси і мінуси їх застосування.

Отже, альтернатив 1С є дуже багато, але передусім потрібно визначитися, які з них найкраще підходять для ФОПів, маленьких підприємств та великих компаній таких, як ТОВ «XXXXX»

Для малого бізнесу або ФОП потрібна зручна та інтуїтивно зрозуміла система, яка автоматизує основні бізнес-процеси.

Quincefin та Finmap - це два чудових варіанти для малого бізнесу. Вони є хмарно-орієнтованими, що означає, що їх можна використовувати з будь-якого пристрою з доступом до Інтернету. Вони також мають простий у використанні інтерфейс, який не вимагає спеціалізованих знань.

Quincefin є чудовим вибором для ФОП, які просто хочуть вести облік доходів і витрат. Він пропонує готові рішення для простого розуміння обліку доходів і витрат.

Finmap є більш потужним рішенням, яке пропонує більше функцій, таких як управління проектами, управління клієнтами та управління поставками.

Perfectum також є чудовим варіантом для малого бізнесу. Він пропонує широкий спектр функцій, які можуть бути використані для автоматизації всіх аспектів бізнесу.

Окрім вищеописаних переваг, такі рішення для малого бізнесу, як Dilovod, SMARTFIN.UA, Bookkeeper, Master та Універсал SBE, також мають функціонал бухгалтерського обліку та можливість формування регламентованої звітності. Ці рішення є більш дорогими, оскільки пропонують ширший набір можливостей. Усі вони доступні українською мовою та мають постійну підтримку та представництва в регіонах України.

Master, Універсал SBE та Odoo - це рішення, які можна доопрацювати. Вони функціонують на власній платформі, що дозволяє їм бути більш гнучкими та адаптивними до потреб користувача. Однак доопрацювання вимагатимуть додаткових витрат зі сторони власника програми.

Автоматизація є важливим фактором для розвитку середнього бізнесу. Вона допомагає вдосконалити процеси та реалізувати виробничий та економічний потенціал підприємства. При виборі програмного продукту для середнього бізнесу важливо враховувати потребу в веденні бухгалтерського та управлінського обліку. Наявність лише регламентованої звітності не дає можливості власнику та керівникам отримувати всю необхідну інформацію та приймати правильні та швидкі рішення.

Рішення A5 Systems та Дебет Плюс - це готові програмні продукти, які задовольняють потребу лише у бухгалтерському обліку та обліку кадрів та заробітної плати. Вони не дозволяють вносити зміни, крім розробника програми, і мають прийнятну ціну.

Другі рішення, такі як Dilovod, АБ ОФІС, Універсал МВЕ, Універсал ERP та MASTER, мають функціонал для управлінського обліку у поєднанні із регламентованим. Вони також дозволяють вносити зміни. Ці рішення є хмарними або при купівлі залишаються у власника програми. Вони мають доступний ціновий діапазон, залежно від обраних конфігурацій під вид діяльності, доступну українську локалізацію та доволі швидке розгортання і адаптування під бізнес-процеси середнього бізнесу.

Крім вітчизняних програмних продуктів, для середнього бізнесу підійдуть іноземні програми, такі як Odoo Enterprise Edition та SAP Business One.

SAP Business One - це програмний продукт, який містить увесь необхідний функціонал для регламентованого та управлінського обліку. Однак, він вимагає значних витрат часу та коштів на налаштування під індивідуальні бізнес-процеси.

Odoo Enterprise Edition та Perfectum - це рішення, які мають широкий набір інструментів для управлінського обліку. Однак вони не включають бухгалтерський облік, який потрібно доопрацювати сторонніми або власними силами.

Керівники великих підприємств стикаються з новими технологічними викликами та зростаючими потребами клієнтів. Бізнес-процеси, такі як виробництво, продажі та управління даними, стають все більш складними та дорогими. Важливо знайти баланс між дотриманням найкращих практик та збереженням унікальності компанії. Це складне завдання, але воно може відкрити нові можливості для зростання, виходу на нові ринки та залучення нових клієнтів.

IT-Enterprise - єдине комплексне рішення українського виробництва для великих підприємств. Воно має суттєву перевагу перед закордонними аналогами: наявності повноцінної підсистема бухгалтерського обліку та відносно менша вартість.

SAP S/4HANA, Microsoft Dynamics та Oracle Business Suite - це потужні інструменти для великого бізнесу. Вони потребують адаптації і конфігурування під унікальні бізнес-процеси підприємства, мають гнучкі модульні рішення та вимагають підтримки ІТ-фахівців. Ці рішення можуть бути розгорнуті як у хмарі, так і на власних ресурсах підприємства. Вони мають українську локалізацію, представництва та підтримку в Україні.

Розібратися у великій кількості програм досить складно, але я впевнена, що серед вищеперечисленого спектру програм кожне підприємство зможе знайти щось для себе і в скорому часі всі перейдуть на українські або закордонні аналоги в тому числі ТОВ «XXXXX», адже ми всі розуміємо як важливо не стояти на місці, а розвиватися, шукати і створювати актуальні та новітні програми, які значно полегшують процес обліку.

3.3. Забезпечення ритмічності розрахункових операцій за допомогою інструментів бухгалтерського обліку

Цифрові процедури, що діють у сфері автоматизованих систем, подібні до тих, що використовують для передачі фінансових документів банку від клієнта на паперових носіях, але потребують значно менше ресурсів, як трудових, так і матеріальних.

У сучасній системі безготівкових розрахунків в Україні підприємства мають можливість вільного вибору форм і методів безготівкових розрахунків, які регламентуються банківськими інструкціями, навіть при різноманітності власності та видів діяльності. Використання конкретної форми або методу безготівкових розрахунків залежить від згоди, яка фіксується умовами договору і встановлюється в міжбанківських кореспондентських договорах, як між вітчизняними, так і з іноземними банками.

Вибір найбільш доцільних методів розрахунків повинен складати господарські зв'язки, відображати характер реалізованої продукції, умови доставки товару покупцям, а також джерела коштів для платежів.

Розрахункові операції відіграють важливу роль у діяльності будь-якого підприємства. Вони є основою для здійснення економічних відносин з іншими суб'єктами господарювання, а також для забезпечення фінансового благополуччя підприємства.

Розрахункові операції - це комплекс дій, пов'язаних з рухом грошових коштів у процесі реалізації товарів, надання послуг, виконання робіт, погашення заборгованості тощо. Вони можуть здійснюватися в готівковій та безготівковій формі.

Готівкові розрахунки - це розрахунки за допомогою готівки, тобто грошових знаків та монет у національній валюті.

Безготівкові розрахунки - це розрахунки, що здійснюються без використання готівки, шляхом перерахування коштів з рахунків платників на рахунки одержувачів.

Розрахункові операції мають такі основні функції:

- розподіляє створений суспільний продукт між виробниками та споживачами.
- перерозподіляє грошові кошти між суб'єктами господарювання.
- забезпечує контроль за рухом грошових коштів.

Важливість розрахункових операцій полягає в тому, що від їх правильної організації залежить своєчасність та оперативність їх здійснення, а отже, і фінансовий стан підприємства.

Своєчасні розрахунки за товарами, послугами та роботами забезпечують:

- надійність партнерських відносин.
- стабільне фінансове становище підприємства.
- задоволення потреб споживачів.

Оперативні розрахунки за товарами, послугами та роботами забезпечують:

- швидке залучення фінансових ресурсів.
- зменшення витрат на обслуговування розрахунків.
- підвищення конкурентоспроможності підприємства.

Тому, підприємствам необхідно приділяти особливу увагу організації розрахункових операцій. Для цього необхідно розробити ефективну систему розрахунків, яка б відповідала потребам підприємства та вимогам законодавства.

Безготівкові розрахунки мають ряд переваг перед готівковими, зокрема:

- безготівкові розрахунки можна здійснювати в будь-який час і в будь-якому місці, де є доступ до банківської системи.
- безготівкові розрахунки є більш безпечними, ніж готівкові, оскільки вони не пов'язані з передачею грошових коштів з рук у руки.
- безготівкові розрахунки дозволяють заощадити кошти на витратах, пов'язаних з перевезенням і зберіганням готівки, а також на комісіях банків.

У зв'язку з цим, безготівкові розрахунки поступово витісняють готівкові з господарської діяльності підприємств.

Інструкція «Про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті» Національного банку України визначає порядок здійснення безготівкових розрахунків в Україні. Вона регулює такі питання, як:

- учасники безготівкових розрахунків.
- форми безготівкових розрахунків.
- платіжні документи.
- порядок здійснення безготівкових розрахунків.

Інструкція є обов'язковою для виконання всіма учасниками безготівкових розрахунків в Україні.[32]

В умовах війни в Україні безготівкові розрахунки стали ще більш важливими, оскільки вони дозволяють здійснювати розрахунки в умовах обмеженої доступності готівки.

У сучасних умовах безготівкові розрахунки розвиваються в таких напрямках:

- оптимізація обліку безготівкових розрахунків. Це передбачає використання сучасних технологій, таких як комп'ютеризація та автоматизація, для підвищення ефективності та оперативності обліку.

- підвищення самостійності підприємств у сфері безготівкових розрахунків. Це означає, що підприємства мають право самостійно обирати форми і способи безготівкових розрахунків, що відповідає їхнім потребам.
- пошук нових механізмів обліку безготівкових розрахунків. Це пов'язано з необхідністю вдосконалення контролю за рухом грошових коштів у безготівковій формі.

Комп'ютеризація обліку безготівкових розрахунків є важливим етапом у його оптимізації. Дистанційні системи керування банківськими рахунками дозволяють здійснювати безготівкові розрахунки в режимі реального часу, що значно підвищує їхню ефективність.

У сучасних умовах організація безготівкових розрахунків повинна сприяти розвитку економіки та підвищенню ефективності діяльності підприємств. Для цього вона повинна забезпечувати:

- удосконалення комерційного розвитку підприємств.
- підвищення відповідальності підприємств за виконання своїх зобов'язань.
- зміцнення договірної дисципліни.
- прискорення обороту оборотних коштів.
- упровадження загальнонаціональної платіжної карти.

На рис.3.2. відображено форми безготівкових розрахунків:

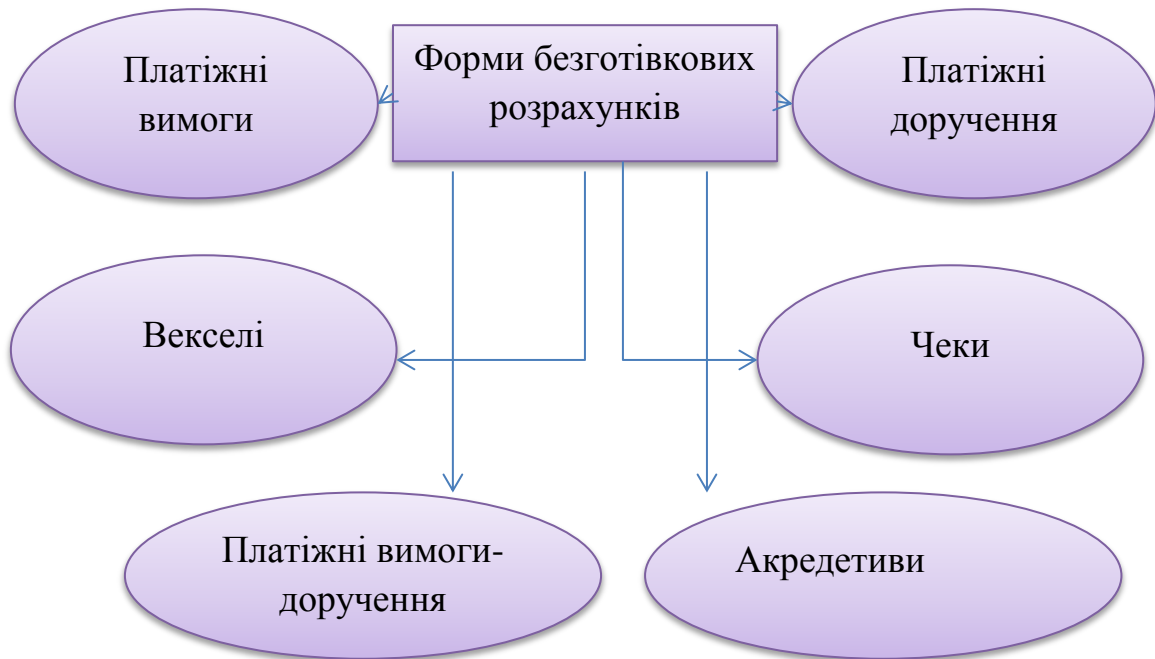

Рис.3.2. Форми безготівкових розрахунків

Розрахунок платіжними дорученнями - це процедура, яка дозволяє переказувати грошові кошти з одного банківського рахунку на інший. Він заснований на використанні платіжних доручень, які є письмовим розпорядженням платника банку перерахувати грошові кошти з його рахунку на рахунок одержувача в певний термін.

Механізм розрахунку платіжними дорученнями включає в себе такі етапи:

- ✓ Виставлення платіжного доручення. Платник (постачальник) готує та підписує платіжне доручення, в якій вказує реквізити одержувача, суму платежу та дату платежу.
- ✓ Приймання платіжного доручення банком платника. Банк платника приймає платіжне доручення та перевіряє його за формальними ознаками.
- ✓ Перерахування грошових коштів з рахунку платника на рахунок одержувача. Банк платника перераховує грошові кошти з рахунку платника на рахунок одержувача в зазначений термін.
- ✓ Інформування платника та одержувача про виконання платежу. Банк платника та одержувача інформують платника та одержувача про виконання платежу.

Механізм розрахунку платіжним вимогам - це процедура, яка дозволяє переказувати грошові кошти з одного банківського рахунку на інший. Він заснований на використанні платіжних вимог, які є письмовим розпорядженням платника банку перерахувати грошові кошти з його рахунку на рахунок одержувача.

Механізм розрахунку платіжним вимогам включає в себе такі етапи:

- ✓ Виставлення платіжної вимоги. Платник (постачальник) готує та підписує платіжну вимогу, в якій вказує реквізити одержувача, суму платежу та дату платежу.
- ✓ Приймання платіжної вимоги банком платника. Банк платника приймає платіжну вимогу та перевіряє її за формальними ознаками.
- ✓ Пересилання платіжної вимоги банку одержувача. Банк платника пересилає платіжну вимогу банку одержувача.
- ✓ Приймання платіжної вимоги банком одержувача. Банк одержувача приймає платіжну вимогу та перевіряє її за формальними ознаками.
- ✓ Перерахування грошових коштів з рахунку платника на рахунок одержувача. Банк одержувача перераховує грошові кошти з рахунку платника на рахунок одержувача.
- ✓ Інформування платника та одержувача про виконання платежу. Банки платника та одержувача інформують платника та одержувача про виконання платежу.

Розрахунки вексями - це форма розрахунків, при якій зобов'язання по сплаті грошових коштів оформляється векселем.

Механізм розрахунку вексями - це процедура, яка дозволяє здійснити переказ грошових коштів за допомогою векся. Він включає в себе такі етапи:

- ✓ Векседавець оформляє вексель, у якому вказує суму платежу, термін платежу та інші необхідні реквізити.
- ✓ Векседавець передає вексель векселедержателю.
- ✓ Векселедержатель акцептує вексель, що означає його згоду сплатити суму векся у визначений термін.

- ✓ Векселедавець та векселедержатель вносять вексель до обліку у своїх бухгалтерських документах.
- ✓ Векселедавець у визначений термін здійснює платіж за векселем.

Вибір форм безготівкових розрахунків має важливе значення для господарської діяльності підприємства. Він може впливати на такі показники, як:

- Комерційна ефективність.
- Фінансовий стан.
- Операційна діяльність.
- Ринкові відносини.

Нормалізація системи безготівкових розрахунків означає створення єдиних правил та процедур для їхнього здійснення. Це сприятиме підвищенню ефективності та прозорості системи безготівкових розрахунків, а також допоможе створити сприятливі умови для розвитку ринкових відносини.

Безготівкові розрахунки відіграють важливу роль у розвитку економіки країни. Вони є більш ефективними, безпечними та економічними, ніж готівкові розрахунки. Управління безготівковими розрахунками є важливим завданням для підприємств та банків.

Економічна наука повинна вивчати та аналізувати систему безготівкових розрахунків, щоб зрозуміти її особливості та вплив на економіку. Ці знання можна використовувати для вдосконалення системи безготівкових розрахунків та підвищення їхньої ефективності.

ВИСНОВКИ І ПРОПОЗИЦІЇ

У кваліфікаційній роботі було проведено теоретичні та практичні дослідження, у результаті яких було узагальнено існуючі підходи до обліку реалізації сільськогосподарської продукції на основі даних обліку ТОВ «XXXXXX».

Реалізація сільськогосподарської продукції є одним із важливих процесів сільськогосподарської діяльності, який приносить прибуток підприємству. За рахунок доходів від реалізації сільськогосподарської продукції підприємство має змогу сплачувати податки та закривати базові витрати, які несе підприємство в результаті виготовлення продукції. Метою будь-якого підприємства є прибуток. Для того щоб підприємство було справді прибутковим, необхідно реалізовувати продукцію через перевірених торгових агентів, або ж напряму від виробника до споживача, що дозволяє дізнатися більше інформації про споживачів та контролювати ціни на власну продукцію.

Облік реалізації сільськогосподарської продукції неможливий без досконалої нормативно-правової бази. Нормативно-правовою базою бухгалтерського обліку є правові акти, які регулюють ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності. Вони встановлюють правила, яких повинні дотримуватися підприємства, установи та організації незалежно від форм власності та господарювання. Закон, який має найвищу юридичну силу і визначає загальні принципи та правила бухгалтерського обліку є Закон України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні».

Для правильного та достовірного ведення обліку реалізації сільськогосподарської продукції необхідно враховувати проблеми та недоліки, які виникають в процесі обліку. Недосконалість фінансової звітності та брак в ній інформації про реалізаційну ціну та обсяги реалізації, ускладнюють процес обліку реалізації сільськогосподарської продукції.

ТОВ «XXXXXX» є досить великим та економічно розвиненим підприємством. Основний вид діяльності, яким займається підприємство є вирощування та продаж продукції рослинництва, а саме: зернових, олійних та зернобобових культур. Провівши оцінку показників діяльності та результатів операцій реалізації

сільськогосподарської продукції в товаристві з обмеженою відповідальністю «XXXXXX» можна переконатися у ефективній його діяльності . За останні роки підприємство показало зростання доходів у всіх категоріях. Валовий прибуток збільшився в десять разів, чистий дохід зріс більше ніж у три рази. Особливо можна звернути увагу на позитивну тенденцію у збільшення чистого прибутку, його перехід із збиткового до прибуткового стану.

Оцінка структури операційних витрат ТОВ «Агрокомпанії ПОрикарпаття» в таб. 2.4. вказує на загальне збільшення операційних витрат у 2022р., порівняно з 2019. Причиною збільшення загальної суми операційних витрат є як збільшення обсягу виробництва на підприємстві ,так і інфляційний чинник та загострення диспаритету цін у галузі сільського господарства. Також продемонстровані дані в таблиці 2.7. чітко вказують на те,що фінансові результати та чистий прибуток, які в 2019р.мали збиткове значення, у 2022р є прибутковими. Отже, в 2019 р. витрати перевищували доходи підприємства,але в 2022р. ситуація змінилася і підприємство почало отримувати прибуток від власної діяльності. Оцінивши, показники фінансової стійкості спостерігаються відхилення, що може призвести до неплатоспроможності підприємства. Проте, оцінивши загальний фінансовий стан підприємства, можна зробити висновок , що за досліджуваний період ТОВ «XXXXXX» перебуває в активному розвитку, розширює виробничу потужність і займається модернізацією процесу виробництва та реалізації .

Достовірність, своєчасність та цілісність облікової інформації відіграє важливу роль в економічному житті підприємства. Контроль за доходами та витратами підприємства неможливий без правильного ведення обліку.Насамперед при реалізації сільськогосподарської продукції складають первинні документи необхідні для достовірного ведення обліку. До таких документів належать: накладні на відпуск товарів (робіт, послуг), рахунки-фактури, товаротранспортні накладні, акти звірки розрахунків . Після оформлення первинних документів на їх підставі складають зведені документи. До таких документів можна віднести: звіт про реалізацію продукції, річний баланс, реєстри та відомості обліку реалізації продукції. Синтетичний та аналітичний облік операцій реалізації продукції ведуть

на таких рахунках бухгалтерського обліку: 36 «Розрахунок з покупцями і замовниками», 70 «Доходи від реалізації», 90 «Собівартість реалізації», 79 «Фінансові результати». Для забезпечення більш достовірної та точної інформації на підприємстві також використовують журнально-ордерну форму обліку. Журнали-ордери є нагромаджувальними регістрами, тобто в них накопичуються записи господарських операцій за певний період. Журнали-ордери побудовані за кредитовою ознакою, тобто в них відображаються записи по кредиту одного або декількох синтетичних рахунків в дебет кореспондуючих з ним рахунків. Для вдосконалення та полегшення ведення обліку на підприємстві доцільно провести інтеграцію синтетичного та аналітичного обліку, що дозволить синхронізувати дані з різних систем.

Операції реалізації сільськогосподарської продукції є основною базою для нарахування ПДВ. ПДВ сплачується за кожен ланку виробничого циклу, а не лише за кінцевий продукт. Ставка ПДВ, яка застосовується до операцій з реалізації сільськогосподарської продукції в Україні – 14%. При реалізації продукції на підприємстві виникає податкове зобов'язання – це сума ПДВ, яку підприємство зобов'язане сплатити до бюджету.

Ознайомившись з обліково-аналітичним забезпеченням виявлено, що воно значною мірою впливає на управління процесом реалізації. Аналіз таких показників як ринок збуту, вивчення конкурентів, визначення потреб споживачів, необхідно проводити для того, щоб в подальшому знати свої сильні та слабкі сторони та вміти виправити помилки. Також, провівши аналіз операцій з реалізації сільськогосподарської продукції, можна зрозуміти, що актуалізація комп'ютеризованого обліку є основою успіху. Тому, необхідно запровадити сучасні інформаційні технології в облік реалізації продукції, зокрема, використовувати програмне забезпечення для автоматизації обліку.

Також доцільно розвивати форми безготівкових розрахунків. Для швидкого поширення безготівкових розрахунків у суспільстві потрібно впровадити єдину систему електронних платежів, знизити або скасувати комісію, подбати про

надійний захист споживачів від шахрайства. Це дасть можливість підвищити зручність і ефективність безготівкових розрахунків.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Підручник для вузів онлайн 2010-2023
2. «Букліб» 2007-2013
3. Посібник статті та книг для студентів
4. Фінансовий, управлінський та податковий облік Герасим П.М., Журавель Г.П., Хомин, Тернопіль 2003-522с.
5. Фінансовий облік : конспект лекцій / укладачі: М. Ю. Абрамчук, Ю. Г. Гуменна, І. В. Тютюник, П. М. Рубанов. – Суми : Сумський державний університет, 2018. – 395 с.
6. Облік і звітність в оподаткуванні: навчальний посібник для студентів закладів вищої освіти спеціальності 071 «Облік і оподаткування» / М.Т. Теловата, В.П. Пантелєєв, К.В. Безверхий, О.О. Григорєвська, С.І. Ковач, О.А. Юрченко – К.: НАСОО. 2019. – 506 с.
7. Бухгалтерський облік у галузях економіки Свідерський Є.І. Навч. посібник. — К.: КНЕУ, 2004-233 с.
8. Інформаційні системи і технології в обліку Терещенко Л.О., Матієнко-Зубенко І.І. Навч. посіб. - К.: КНЕУ, 2004. - 187 с.
9. Аудит Давидов Г. М. - Навч. посіб. - 2-ге вид., перероб. і доп. - К. 6.: Т-во «Знання», КОО, 2001. — 363 с.
10. Мельничук Л. С., Хізніченко О. О. Шляхи підвищення конкурентоспроможності українських підприємств С - 102-105.
11. Лункіна Т. І., Белоусова Т. П. Ефективність функціонування сільськогосподарських підприємств на соціальних засадах С - 129-132.
12. Гнатишин Л.Б., Прокопишин О.С. Організація обліку: навч. посіб. / 2-ге вид., перероб. і допов. Львів: Магнолія 2006, 2016. 438 с.
13. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16 липня 1999 року № 996-XIV.
14. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 07.02.2013 № 73

- 15.Методичних рекомендацій з бухгалтерського обліку запасів. Із змінами, внесеними згідно з Наказами Міністерства фінансів №6 від 14.01.2020
- 16.Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15 «Дохід», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 29.11.99 № 290
- 17.Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 31.12.99 № 318
- 18.Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 30 «Біологічні активи»
- 19.План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, затверджений наказом Міністерства фінансів України від 30.11.99 № 291
- 20.Форма № 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)»
- 21.Форма № 2 «Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)»
- 22.Положення про порядок бухгалтерського обліку окремих активів та операцій підприємств державного, комунального секторів економіки та господарських організацій, які володіють та/або користуються об'єктами державної, комунальної власності, затверджене наказом Міністерства фінансів України від 19.12.2006 № 1213
- 23.Методичні рекомендації щодо облікової політики підприємства, затверджені наказом Міністерства фінансів України від 27.06.2013 № 635
24. Швець В. Г. Теорія бухгалтерського обліку: підручник – 4-те вид., переробл. і доповн. К. : Знання. 2015. 572 с.
25. Хомутенко В. П., Луценко І.С., Хомутенко А. В., Волкова О. Г.Оподаткування суб'єктів господарювання: навч. посіб. / за заг. ред. В.П.Хомутенко. Одеса: «ВМВ», 2014. 418 с.
26. Фінансовий облік: навчальний посібник : [для студентів економічних спеціальностей закладів вищої освіти] / за ред. І. Ф. Баланюка, Н. І. Пилипів, Т.М.Гнатюка та колективу авторів. Електронне видання. Івано-Франківськ : ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника». 2019. 650 с.
27. Облік і звітність підприємств у системі оподаткування : навч. посіб. / М. І. Бондар, Л. Г. Ловінська, Н. М. Лисенко та ін. ; за заг. ред. М. І. Бондаря, Н. М.

- Лисенко. 2-ге вид., переробл. і допов. К. : ДННУ «Акад. фін. управління», 2014. 585с.
28. Косата І. А. Первинні документи як фундамент бухгалтерського. Бізнес Інформ. 2018. № 6. С. 329-332.
29. Куцик О.П., Полянська О.А. Облік і звітність в оподаткуванні : навчальний посібник. Львів: Видавництво Львівського торгово-економічного університету, 2017. 508 с.
30. Методичні рекомендації щодо застосування регістрів журнально-ордерної форми обліку для сільськогосподарських підприємств, затверджених наказом Міністерства аграрної політики України від 4 червня 2009 р. № 390.
31. Міжнародні стандарти фінансової звітності
32. Бухгалтерський фінансовий облік : [Підручник] /За ред. проф. Ф. Ф. Бутинця. – Житомир: ЖІТІ, 2003. – 672 с.
33. Должанський М. І., Должанський А. М. Бухгалтерський облік в Україні з використанням Положень (стандартів) бухгалтерського обліку: Навчальний посібник. – Л.: Львівський банківський інститут НБУ, 2003. – 494 с.
34. Сопко В., Завгородний В. Організація бухгалтерського обліку, економічного контролю та аналізу. – К.: КНЕУ, 2005. – 453 с.
35. Бухгалтерський фінансовий облік : [підручник для вузів / за ред. Ф.Ф.Бутинця]. – 7е вид., доп. і перероб. – Житомир : ПП «Рута», 2010. – 831 с
36. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій та інструкція про його застосування : практич. посібник / [упоряд. Безверхий К. В.]. К. : Центр учб. літ., 2015. 150 с.
37. Податковий кодекс України: Закон України № 2755-VI від 02.12.2010 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
38. Податкова система: Навчальний посібник / [Волохова І. С., Дубовик О. Ю., Слатвінська М. О. та ін.]; за заг. ред. І. С. Волохової, О. Ю. Дубовик. Харків: Видавництво «Діса плюс», 2019. 402 с.

39. Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку: Наказ Мінфіна України від 24.05.1995 № 88.
40. Шемчук Р. С., Пащенко Л. А. Теоретичні основи організації управлінського обліку в рослинництві. *Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства імені Петра Василенка*. 2015. Вип. 162. С. 301-305.
41. Фінансовий та управлінський облік за національними стандартами: підручник / М.Ф. Огійчук та ін.; за ред. проф. М.Ф. Огійчука. 7-ме вид., перероб. і допов. Київ: Алерта, 2016. 1040 с.
42. Воськало Н.М. Документування операцій з обліку дебіторської заборгованості. *Науковий вісник НТЛУ України : зб. наук.-техн. пр.* 2017.С. 126-134.
43. Голов С. Ф. Бухгалтерський облік в Україні: аналіз стану та перспективи розвитку: [монографія]. К.: Центр уч. л-ри, 2007. 522 с.
44. Жук В. М. Галузеві стандарти обліку та фінансової звітності: [колективна монографія]. К.: Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки», 2015. 368 с.
45. Гордієнко П.Л. Стратегічний аналіз [Текст] : навч. посібник / П. Л. Гордієнко ; Міжнародний наук.-техн. ун-т. - К. : Алерта, 2006. - 404 с.
46. Гетьман О.О. Економіка підприємства : навч. посіб. / Гетьман О.О., Шаповал В.М. – К. : Центр учбової літератури, 2010. – 488 с.
47. Єршова Н.Ю. Обліково-аналітичне забезпечення менеджменту підприємств / Єршова Н.Ю., Лі Да // *Тези доповідей XXI міжнародної науково-практичної конференції «Інформаційні технології: Наука, техніка, технологія, освіта, здоров'я»*, Ч.ІІІ (29-31 травня 2014 р., Харків) / за ред. проф. ТОВАЖНЯНСЬКОГО Л.Л. – Харків, НТУ «ХПІ». – С. 339
48. Гуцаленко Л. В. Адаптивна система обліку і контролю результатів діяльності сільськогосподарських підприємств: монографія / Гуцаленко Л. В. – К.: ННЦ ІАЕ, 2010.– 372 с.
49. Яремко І. Й. Адаптація облікової системи до умов сучасної економіки / І. Й. Яремко// *Фінанси України*. – 2006. – № 8. – С. 146-152.

50. Протоцька Т. Контроль біологічного перетворення у садівничих фермерських господарствах. Збірник матеріалів Звітної студентської наукової конференції за результатами науково-дослідної роботи у 2022 р. / за заг. ред. В.М. Коваліва, Р.Д. Федіва м. Дубляни, 2023. С. 150-153.
51. Гнатишин Л., Свиноус І., Протоцька Т. Організація бухгалтерського обліку в умовах сучасних інформаційних та комунікаційних технологій. *Вісник Львівського національного університету природокористування: економіка АПК*. 2022. № 29. С. 21–25.